

Kilpailulainsäädäntö – Yrityskauppavalvonnan liikevaihtorajo- jen uudistus ja tavoitteet

Nestori Närjänen

Opinnäytetyö, AMK

Toukokuu 2023

Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala

Oikeustradenomi (AMK), liiketalouden tutkinto-ohjelma

Närjänen, Nestori

Kilpailulainsäädäntö- Yrityskauppavalvonnan liikevaihtorajojen uudistus ja tavoitteet

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Toukokuu 2023, 35 sivua.

Liiketalouden tutkinto- ohjelma. Opinnäytetyö AMK.

Julkaisun kieli: suomi

Julkaisulupa avoimessa verkossa: kyllä

Tiivistelmä

Viimeisen vuosikymmenen aikana Suomessa on päässyt syntymään useita eri markkinakeskittymiä monille toimialoille johtuen yrityskauppavalvonnan liian korkeiden liikevaihtorajojen ilmoitusvelvollisuudesta. Tämän seurauksena kilpailu keskittyneillä markkinoilla on vähentynyt ja suurten keskittyneiden yhtiöiden markkinaosuus markkinoilla on kasvanut. Keskittyneillä markkinoilla nähdään riski negatiivisten vaikutusten synnyttämisellä esimerkiksi palvelujen tai tuotteiden hintojen nousulla tai palvelujen ja tuotteen laadun heikkenemisellä. Optimaalisella yrityskauppavalvonnalla pystytään ennalta puuttumaan ja ehkäisemään markkinoiden keskittymistä, sekä pitämään markkinat avoimina ja tehokkaina.

Tutkimuksen tehtävänä oli tutkia yrityskauppavalvonnan säännös uudistusta koskien yrityskauppavalvonnan ilmoitusvelvollisuuden liikevaihtorajaa. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää säännös uudistuksen tuomat muutokset ja vaikutukset tulevaisuudessa sekä selvittää syvällisemmin uudistuksen muutostarpeista. Tutkimus on toteutettu oikeusdogmaattisesti eli lainopillisin menetelmin, jonka tarkoituksena on selvittää lain voimassa olevan oikeuden sisältöä lainopin mukaan, sekä tulkita ja punnita voimassa olevan oikeuden tilaa. Lainopillisella menetelmällä on punnittu yrityskauppavalvonnan säännöksen uudistuksen ennen aikaista tilaa, sekä uudistuksen myötä tulevaa uutta oikeuden tilaa. Lainopillisella menetelmällä on myös kiinnitetty huomiota siihen, miten oikeus on uudistuksen aikana tosiasiallisesti toteutunut ja miten se tulee tulevaisuudessa toteutumaan.

Tutkimustulosten perusteella yrityskauppavalvonnalla oli puutteita asetetuissa vanhoissa kansainvälisissä liikevaihtorajoissa mitkä rajasivat useita yrityskauppoja ja kokonaisia toimialoja yrityskauppavalvonnan kontrollin ulkopuolelle. Vanhat liikevaihtorajat olivat huomattavasti liian korkeat Suomen kansantalouteen nähtynä, mikä oli suurena riskinä markkinoiden keskittymisen syntymiselle. Kilpailulain 22§ uudistuksen myötä Kilpailu- ja kuluttajavirasto tutkii jatkossa yrityskaupat, joiden yhteenlasketun Suomesta kertyneen liikevaihto ylittää 100 miljoonaa euroa vanhan kansainvälisen 350 miljoonan liikevaihtorajan sijaan. Sekä vähintään kahden osapuolen Suomesta kertyneen liikevaihto ylittäisi kummankin osalta 10 miljoonaa euroa vanhan 20 miljoonan euron sijaan. Uudistuksen myötä kansainvälinen liikevaihto on muutettu koskemaan kansallista liikevaihtoa eli Suomesta kertynyttä liikevaihtoa, millä on huomattavasti vahvempi yhteys suomalaisiin markkinoihin ja yrityksiin.

Avainsanat (asiasanat)

Yrityskauppavalvonta, kilpailulainsäädäntö, Kilpailulaki, kilpailu- ja kuluttajavirasto, kilpailuviranomaiset, kilpailu, keskittyminen, markkinat, yrityskaupan ilmoittaminen, liikevaihtorajat

Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)

-

Närjänen, Nestori

Competition regulation law, commercial merger revenue limit change and goals.

Jyväskylä: JAMK University of Applied Sciences, May 2023, 35 pages.

Degree Programme in Business Administration (administration and law). Bachelor's thesis.

Permission for open access publication: Yes

Language of publication: Finnish

Abstract

In the last decade, several market concentrations have emerged in multiple fields due to the revenue report obligations within Finland that are mandated by corporate merger supervision. As an effect of this, competition within these markets has decreased. Following such a decrease, the market share of large concentrated businesses has increased. Within concentrated markets, multiple negative side effects may come forth, such as pricing for services and products going up and the quality of said services and products going down. With optimal business merger control, it is possible to pre-emptively slow or even prevent market concentrations from happening. This allows the market to stay open, competitive and efficient.

The overall goal of this study was to research the reform within corporate merger supervision in regard to the revenue report obligations. The aim was to get a clear picture of the way these reforms have already affected the industry. This data will also be used to gain an understanding of the long-time effects of these changes. This study was conducted by contrasting it to the said law dogmatically. Using this method allows one to weigh in on the current state of the law in use. The use of a dogmatic law approach makes it possible to evaluate and study the current state of the market and the state which it will be in after the change in law comes into effect. There was a clear emphasis on the current noticeable changes that can be seen within the market and how they will become more noticeable in the future.

The results of the study clearly show that there are multiple flaws within the old laws that guided corporate merger supervision. This restricted multiple different corporate mergers and even whole fields of business outside of these laws. The old revenue restrictions were noticeably too high in contrast to the Finnish gross domestic product. This was seen as a major risk that could lead to business concentrations. Due to the change within the Competition Act 22 § the Finnish Competition and Consumer Authority will investigate and look into every single business merger where the revenue will cross over a 100 million euro line, instead of the old 350 million euro line. The Finnish Competition and Consumer Authority will also investigate the matter if at least two participants in the merger cross over a revenue line of 10 million euros within Finland, instead of the old 20 million euro line. The change within the law causes domestic revenue to be weighed in more than international revenue, thus having a greater impact upon the Finnish market and domestic businesses.

Keywords/tags (subjects)

Corporate merger supervision, competition law, The Competition Act, The Finnish Competition and Consumer Authority, market competition authority, competition, concentration, market, business merger report obligation, revenue report obligation

Miscellaneous (Confidential information)

-

Sisältö

1	Johdanto	2
2	Tutkimusasetelma	3
2.1	Tutkimuksen tavoite ja aiheen rajaus	3
2.2	Tutkimusongelma ja – kysymykset	3
2.3	Tutkimusmetodi	4
2.4	Aineiston analyysimenetelmä	4
2.5	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	5
3	Yrityskauppavalvonta	6
3.1	Kilpailuviranomaiset.....	8
3.2	Yrityskaupan käsittely virastossa	9
3.3	Ajantasainen lainsäädäntö	10
3.4	EU:n sulautuma- asetus (139/2004)	12
4	Tutkimus liikevaihtorajojen uudistus tarpeesta	13
4.1	Liikevaihtorajojen historia.....	13
4.2	Liikevaihtorajojen muutos tarpeesta	14
4.2.1	Toimialakohtainen muutostarve	14
4.2.2	Arvoperusteisen yrityskaupan muutostarve	17
4.2.3	Kansainvälisen vertailu muutostarpeesta	18
4.3	Esimerkkejä kilpailulle haitallisista yrityskaupoista	22
4.4	Kilpailulain 22§ uudistus	23
4.5	Uudistuksen tavoitteet.....	24
4.6	Liikevaihtorajan uudistuksen perusteita	24
4.7	Uudistuksen vaikutukset	25
4.7.1	Uudistuksen keskeiset vaikutukset.....	26
4.7.2	Toimivan kilpailun vaikutukset	27
5	Tutkimustulokset ja johtopäätökset.....	28
6	Pohdinta.....	31
	Lähteet	33

1 Johdanto

Kilpailulainsäädännön tarkoituksena on mahdollistaa yrityksille oikeudenmukaiset ja tasapuoliset kilpailuedellytykset, jotta yritykset voivat toimia markkinoilla mahdollisimman tehokkaasti. Kilpailuoikeus pyrkii turvaamaan terveen taloudellisen kilpailun kieltämällä markkinoita haittaavat tekijät kilpailurajoituksilla. Haitallisia tekijöitä ovat muun muassa kartellit ja muut kilpailijoiden väliset rajoittavat järjestelyt mitkä haittaavat tervettä kilpailua. Kilpailuoikeuden tavoitteet sekä niiden tulkinta kehittyä ajan myötä yhteiskunnan kulloisten arvojen ja tavoitteiden johtamana. Parhaillaan kilpailuoikeuteen on tullut uusi säännös uudistus minkä tavoitteena on vastata paremmin nykypäivän vaatimuksia yrityskauppavalvonnan kohdalta. (Vanhala 2022, 322.)

Kilpailulain säännös uudistus sai alkunsa hallituksen esityksestä 19.9.2022. Hallituksen esityksen mukaan vanhat liikevaihtorajat olivat kansainvälisessä vertailussa liian korkeat sekä Suomessa toteutettiin vuosittain useita yrityskauppoja, mitkä jäivät ilmoitusvelvollisuuden ja valvonnan ulkopuolelle. (HE 172/ 2022, 7.) Liian korkealla liikevaihtorajalla nähdään riski markkinoiden keskittymisen syntymiselle, jonka seurauksena kilpailu kyseisellä markkinalla heikentyy sekä tämä voi synnyttää negatiivisia vaikutuksia markkinalle. Yrityskauppavalvonnalla pystytään ennalta puuttumaan yrityskauppoihin, jotka voisi johtaa markkinoiden haitalliseen keskittymään. Yrityskauppavalvonta täydentää kilpailuviranomaisten työkalupakkia ja tehostaa lainsäädäntöä. Valvonnan tavoitteisiin kuuluu pitää markkinat avoimina ja estää heikentävän kilpailun syntymistä markkinoille. (Kuoppamäki 2018, 295.)

Haitallinen vaikutus yrityskaupoista syntyy silloin, kuin yrityskappojen osapuolten markkinavoima kasvaa yrityskaupan jälkeen. Markkinavoiman kasvu synnyttää markkinakeskittymä ja keskittymä heikentämään markkinoiden ehtoja kilpailulliseen markkinaan verrattuna. Ehtojen heikentyminen voi näkyä hintojen nousemisella tai laadun laskemisella. Usein haitalliseen keskittymään voi johtaa horisontaaliset yrityskapat, jossa kaksi kilpailijaa yhdistyy keskenään. Myös vertikaalisissa yrityskaupoissa, joissa tuotannon eri portailla toimivat yritykset yhdistyvät, saattaa synnyttää haitallisia vaikutuksia. Jälkikäteen puuttuminen yritysten markkinavoiman käyttöön keskittyneellä markkinalla on hyvin mahdotonta, sillä markkinavoiman käyttö, kuten hintojen nostamisessa markkinatason yläpuolelle ei ole tyypillisesti lainvastaista. Ainoastaan lainvastaista on määräävän aseman väärinkäyttö. (Buri, Heinonen, Parhiala, Pietola & Syrjälä 2021, 13.)

Tutkimustyön aihe valikoitu kilpailulainsäädännön ja Suomen kilpailumarkkinan kehittämisen kannalta. Tutkimuksessa tutkitaan kilpailulainsäädännön säännös uudistusta yrityskauppavalvonnasta. Aihe on hyvin ajankohtainen koska aiheesta on yhteiskunnallisesti havaittu negatiivisia vaikutuksia useiden markkinoiden ja toimialojen keskittymisen syntymisestä viimeisien vuosien aikana ja tämän yhtenä syynä on nähty yrityskauppavalvonnan suppea puuttumisen keino vaikuttaviin yrityskauppoihin.

Tutkimuksen tietoperusta on jaettu kolmanteen lukuun. Kolmannessa luvussa kerrotaan yrityskauppavalvonnasta, sen menettelystä yleisesti sekä yrityskauppojen muodoista ja vaikutuksista markkinoihin. Luvussa kerrotaan myös yrityskauppavalvonnan ajantasaisesta lainsäädännöstä ja asetuksista. Neljännessä luvussa tutkitaan yrityskauppavalvonnan liikevaihtorajojen muutostarpeita ja uudistusta kokonaisvaltaisesti. Viides luku sisältää tutkimuksen tulokset ja yhteenvedon. Viimeinen kuudes luku sisältää työn pohdinnan.

2 Tutkimusasetelma

2.1 Tutkimuksen tavoite ja aiheen raja

Tutkimustyön aihe on rajattu yrityskauppavalvontaan ja yrityskauppavalvonnan säännös uudistukseen. Tutkimustyön tavoitteena on tutkia yrityskauppavalvonnan säännös uudistusta ja selvittää miksi säännös uudistus on toteutettu ja mitä muutoksia uusi uudistus tuo tulevaisuudessa. Työn tulokset soveltuvat hyvin tietopankkina yrityksille, jotka suunnittelevat yrityskauppoja, sekä niille jotka haluavat syvempää tietoa yrityskauppavalvonnasta ja yrityskauppavalvonnan muutoksesta.

2.2 Tutkimusongelma ja –kysymykset

Tutkimuksen tutkimusongelmana on liikevaihtorajojen ilmoitusvelvollisuuden muutostarpeen perusteita, miksi ja miten kilpailuviranomaiset ovat havainnollistaneet ilmoitusvelvollisuuden muutoksen tarpeen ja miksi liikevaihtorajoja on tämän perusteella lähdetty muuttamaan.

Tutkimuskysymykset joihin työllä haetaan vastauksia ovat

1. Miksi liikevaihtorajojen uudistus toteutettiin?
2. Mitkä olivat uudistuksen tavoitteet?
3. Mitä vaikutuksia uudistus tuo?

2.3 Tutkimusmetodi

Tutkimuksessani käytän lainopillista eli oikeusdogmaattista tutkimusmenetelmää. Menetelmän keskeiset tehtävät ovat systematisointi ja tulkinta, voimassa olevan oikeuden selvittäminen ja oikeusperiaatteiden punninta. Lainopillisen tulkintakannanottojen tavoitteena on selvittää, millainen on voimassa olevan oikeuden tietyn hetkinen sisältö. Huomiota kiinnitetään myös siihen, kuinka oikeus on tosiallisesti toteutunut sekä miten tulevaisuudessa se tulee todennäköisimmin toteutumaan. (Pikkarainen 2019.)

Tutkimus toteutetaan laadullisena tutkimuksena, johon myös lainopillinen tutkimus luokitellaan. (Pikkarainen 2019.) Laadullisella tutkimuksella pyritään saamaan mahdollisimman syvälinen näkemys tutkittavasta ilmiöstä. (Taanila 2017.) Oikeusdogmaattinen tutkimusmenetelmä sovelletaan tutkimukseen, sillä sen avulla pyritään ymmärtämään paremmin, miten oikeus on toteutunut ja miten se tulee tulevaisuudessa toteutumaan. Laadullista menetelmää hyödyntäen yritetään saada mahdollisimman laaja näkemys oikeuden muutostarpeesta ja tulevista muutoksen vaikutuksista. Lainopillisella menetelmällä pystymme hankkimaan vastaukset asettamiin tutkimuskysymyksiin, mitkä pohjautuvat kilpailulain säännös uudistukseen.

2.4 Aineiston analyysimenetelmä

Tutkimuksen aineisto pohjautuu oikeuslähteisiin, jotka antavat kattavan tiedon lain sisällöstä. Pelkästään lain säädös ei riitä tulkinnan tekemiselle, vaan tarvitaan myös muuta oikeudellista aineistoa tulkitsemaan säädöstä ja säännöksiä, sillä muutoin tulkinta jää suppeaksi ja epäselväksi. (Husa, Mutanen & Pohjolainen 2008, 32–33.) Tutkimuksessa aineiston analysointimenetelmä on sisällönanalyysi. Sisällönanalyysin tavoitteena on saada tekstiaineistosta esille tekstissä esiintyvä merkitys. Tavoitteena on saada tiivistetty yleistävä kuvaus menettämättä aineiston alkuperäistä informaatiota.

Sisällönanalyysissa tuodaan esille tekstissä esiintyvät yhtäläisyydet sekä erot, jotka kuvataan sanallisesti. Sisällönanalyysi on mahdollista toteuttaa kolmesta eri lähtökohdasta aineistolähtöisesti, teorialähtöisesti tai teoriaohjaavasti. Opinnäytetyön tutkimuskysymykset pohjautuvat pitkälti säännös uudistuksen esivalmistelu aineistoihin. Aineisto ohjaa analyysin tekoa mistä nostetaan esille opinnäytetyön kannalta keskeisimmät seikat. (Leinonen 2018.)

2.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen tasoa, johtopäätöksiä pätevyyttä ja tutkimuksen luotettavuutta on arvioitu koko tutkimusprosessin ajan. Tutkimuksen luotettavuutta on korostettu käyttämällä erilaisia aineistotyypppejä, näkökulmia, teorioita sekä analyysimenetelmiä, joita kutsutaan triangulaatioksi. Triangulaation tavoitteena on osoittaa, ettei saatu tutkimustulos ole sattumanvarainen, vaan samaan tulokseen on mahdollista päätyä myös erilaisilla lähestymistavoilla. Tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä voidaan arvioida reliabiliteetin ja validiteetin avulla määrällisessä tutkimuksessa. (Tutkimuksen toteuttaminen 2021.) Validiteetilla mitataan tutkimuksen pätevyyttä, onko tutkimis- perusteellisesti tehty ja ovatko tutkimuksen tulokset sekä päätelmät oikeat. Reliabiliteetilla puolestaan tarkoitetaan tutkimuksen toistuvuutta. Tällä mitataan sitä, voidaanko tutkimus toteuttaa uudestaan olosuhteista riippumatta niin, että päädyttäisiin samaan lopputulokseen. (Saaranen-Kauppinen, Puusniekka 2006.)

Laadullisessa tutkimuksessa sovelletaan tietyin osin reliabiliteetin ja validiteetin käsitteitä, vaikkakin olennaisinta on arvioida tutkimuksen luotettavuutta ja uskottavuutta. Tutkimuksessa käytetyillä menetelmillä on voitava tutkia sitä, mitä tutkimuksessa on tarkoitus tutkia, eikä laadullisen tutkimuksen tulokset voi olla sattumanvaraisia. Tutkimuksen käytettyjen käsitteiden on sovittava tutkimusongelman ja aineiston sisältöön. Tämä tutkimus on laadittu laadullisin menetelmin, joka on oikea tapa arvioida tutkimuksen luotettavuutta yleistettävyyden ja siirrettävyyden perusteilla. Näillä tarkoitetaan sitä, että tutkimuksen tulokset ovat yleistettävissä tai siirrettävissä myös muihin kohteisiin tai tilanteisiin, joissa tutkimuksen tuloksia voisi soveltaa. (Tutkimuksen toteuttaminen 2021.)

Tutkimuksen aiheen valinnassa on jo huomioitu tutkimuksen eettisyys. Aiheen valintaan liittyy tutkimuksen hyötynäkökohtien ja tutkimuksen merkityksellisyyden pohtiminen. Aihetta valittaessa on pohdittu kenen ehdoilla ja kenen hyödyksi tutkimus tehdään sekä myös sitä, voisiko aihe haavoittaa

jotakin tiettyä kohderyhmää. (Leinonen 2018.) Koska tutkimus on laadittu yleisesti yhteiskuntaa koskevasta aiheesta ei tutkimuksen aihe pääse koskemaan haavoittuvaisia kohdejoukkoja. Tutkimuksessa on myös vältelty aiheuttamasta vahinkoa yhteisöille ja muille tutkimuksen aihepiiriin kuuluville kohteille. Tutkimus ei haittaa tieteen edistymistä, eikä siinä vääristellä jo olemassa olevia tuloksia eikä tutkimuksen tuloksia. Tutkimuksen eettisyyteen ja keskeisiin arvoihin kuuluu tuottaa uutta merkityksellistä tietoa tutkittavasta aiheesta, joista ei tiedetä tarpeeksi. (Vuori n.d).

Tutkimusta laadittaessa on noudatettu hyvän tieteellisen käytäntöjä eli rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä sekä tulosten arvioinnissa ja esittämisessä. Tutkimuksessa on toteutettu tieteellisen tietoon kuuluvaa avoimuutta ja vastuullista tutkimuksen tuloksia julkaistessa. Tutkimuksessa on kunnioitettu muiden tutkijoiden tekemiä töitä ja tutkimuksia viitaten heidän julkaisuihinsa asianmukaisella tavalla antaen niille kuuluvan arvon ja merkityksen tutkimuksesta sekä sen tuloksista. (Hyvä tieteellinen käytäntö HTK 2023.)

Tämän tutkimuksen eettisyyteen on kiinnitetty koko tutkimuksen ajan huomiota aiheen valinnasta asti. Tutkimuksessa ei ole käsitelty henkilötietoja tai muita tietoja, mitkä olisivat tarvinneet eettisen ennakoarviolausunnon. Tutkimuksessa on huomioitu lähdekriittisyys lähteiden valinnassa, kaikissa tutkimuksen aineistoissa sekä luotettavuuden arviointi on otettu huomioon jo varhaisessa vaiheessa osana suunnittelua. Tutkimus eettisesti laadukasta, luotettavaa, avointa ja rehellistä.

3 Yrityskauppavalvonta

Yritysten välinen kilpailu on markkinatalouden keskeinen lähtökohta. Kun markkinoilla on tehokasta kilpailua yritysten välillä tuotteiden hinta ja määrä määräytyvät tuotteiden kysynnän ja tarjonnan mukaan. Kilpailuoikeuden keskeisenä tavoitteena on taloudellisen tehokkuuden suojaaminen. Kilpailuoikeus pyrkii tähän tavoitteeseen ensisijaisesti varmistamalla toimivan kilpailun yritysten välillä. Mikäli yritykset yrittäisivät sopia keskenään hinnoista tai tuotannon rajoittamisesta voisi siitä seurata taloudellista tehottomuutta. Kilpailuoikeuden tehtävänä on estää yrityksiä kohtuuttomasti rajoittamasta kilpailun toimivuutta markkinalla. Kilpailuoikeuden tavoitteisiin kuuluu myös kuluttajien ja elinkeinotoiminnan vapaus. Kilpailuoikeudesta säädetään Kilpailulaissa (12.8.2011/948). Eu-

roopan unionissa kilpailuoikeutta säädellään sekä EU:ssa, että kansallisesti. EU:n kilpailuoikeus astuu voimaan, kun yrityksen menettelyllä on vaikutusta Euroopan sisämarkkinoilla tapahtuvaan kauppaan. (Karttunen, Laasanen, Sippel, Uitto & Valtonen 2017, 477.)

Yrityskauppavalvontaa koskevat säädökset löytyvät kilpailulain (948/2011) neljännessä luvusta. Kilpailulain 4 luvun mukaan tietyn liikevaihtorajan ylittävä yrityskauppa on ilmoitettava Kilpailu- ja kuluttajavirastolle. Markkinaoikeus voi Kilpailu- ja kuluttajaviraston esityksen mukaisesti kieltää yrityskaupan, mikäli kaupan toteutuksella olisi olennaisia vaikutuksia tehokkaaseen kilpailuun Suomen markkinalla. Erityisesti, mikäli kyseessä on määräävän markkina-aseman mahdollinen syntyminen tai vahvistuminen yrityskaupan myötä. Yrityskauppaa ei panna täytäntöön ennen Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätöstä. Kauppa voidaan määrätä kielttoon tai asettaa erilaisia kilpailun säilymisen turvaavia kaupanehtoja. (Kuoppamäki 2018, 287.)

Yrityskaupoilla on luonnollinen ja tärkeä asema markkinatalouden kiertokulusta ja rakennemuutoksista. Yrityskaupat ovat yksi osa, jolla talouden eri osa-alueet ja yritykset sopeutuvat muuttuviin markkinaolosuhteisiin. Keskittymällä voi olla kilpailun kannalta luonnollinen ja positiivinenkin seuraus, minkä johdosta tehottomat yritykset karsiutuvat markkinalta pois. Jos keskittymisellä saavutetaan alan kannalta tehokkaampi yrityskoko, yrityskauppa saattaa myös lisätä elinkeinotoiminnan tehokkuutta sekä kansainvälistä kilpailukykyä. (Kuoppamäki 2018, 287.)

Markkinakeskittymällä tarkoitetaan prosessia, jonka seurauksena pienemmät itsenäiset yritykset yhdistyvät suuremmiksi taloudelliseksi kokonaisuudeksi. Keskittymän seurauksena syntyy yhä suurempia yrityksiä ja samalla itsenäisten pienempien yritysten lukumäärä tietyllä markkinalla pienenee. Tuloksena on jäljelle jäävien yritysten vallan kasvaminen ja markkinarakenteen muutos. (Kuoppamäki 2018, 288). Taloustieteellisesti yrityskaupat erotetaan toisistaan horisontaaliset, vertikaaliset ja monialayrityskaupoilla. Horisontaalisilla yrityskaupoilla tarkoitetaan kahden tai useamman yrityksen yhteensulautumista, jotka toimivat samalla markkinalla tai ketkä tuottavat samoja tuotteita mitkä ovat ostajan näkökulmasta samankaltaisia tai toisiaan suuressa osin korvaavia. Yrityskaupan myötä yritykset yhdistyvät ja heidän välisensä kilpailu lakkaa. Markkinoille jää kahden yrityksen sijasta yksi yritys, mikä tarjoaa tuotteita ostajille. Yrityskaupan seurauksena markkinalta katoaa ostajan kannalta hankintalähde, tavaratoimittajien kannalta ostaja ja kilpailijoiden kannalta kilpailija. Horisontaalisilla yrityskaupoilla on välitön vaikutus markkinarakenteeseen, koska aiemmin

toiminut yritys poistuu kokonaan markkinoilta. Tämän negatiivisena seurauksena voi olla markkinoiden keskittyminen ja hintatasojen nousu. Positiivisina mahdollisuuksina voi olla kansantalouden näkökulmasta markkinan tehokkuuden lisääntyminen. (Kuoppamäki 2018, 288–289.)

Vertikaalisissa yrityskaupoissa yhdistyvät yritykset, jotka toimivat tuotantoketjun eri portailla. Yritysten markkinaosuuksissa ei tapahdu muutoksia, koska yritykset eivät kilpaile markkinalla keskenään. Yrityskaupan myötä myyjän ja ostajan väliset suhteet toisiinsa poistuvat markkinoilta, kun yrityksistä tulee saman taloudellisen kokonaisuuden osia. Vertikaaliset yrityskaupat voi johtaa merkittävien hankinta- tai tuotantokanavien keskittymään. (Kuoppamäki 2018, 289–290.)

Monialayrityskaupoilla tarkoitetaan tilannetta, jossa keskittymään osalliset yritykset toimivat eri markkinoilla. Monialayrityskaupat eivät välittömästi vaikuta markkinarakenteeseen, vaan kilpailijoiden lukumäärä säilyy ennallaan. Kauppojen mahdollisten vaarat liittyvät yleisiin suurfuusioihin mitkä vaarantavat toimivan kilpailun. Kansainvälisesti katsottuna yrityskauppavalvonta painottuu hintatasoa nostaviin horisontaalisiin ja merkittävästi markkinoille pääsyä rajoittaviin vertikaalisiin yrityskauppoihin. (Kuoppamäki 2018, 290–291.)

3.1 Kilpailuviranomaiset

Kilpailuviranomaisina Suomessa toimivat etupäässä Kilpailu- ja kuluttajavirasto sekä markkinaoikeus. Kilpailurajoitusten tutkimisesta ja poistamisesta vastaa Kilpailu- ja Kuluttajavirasto. Lain valvomiseksi Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi pyytää elinkeinoharjoittajalta asiaan liittyviä tietoja tai tarvittaessa suorittaa tarvittavia tarkastuksia. Kilpailu- ja kuluttajavirastolla on valtuudet kieltää elinkeinoharjoittajaa jatkamasta lainvastaista menettelyä. Tarvittaessa virasto voi käyttää uhkasakkoa elinkeinoharjoittajan toimintaa kohtaan. Virastolla on oikeus määrätä kielto väliaikaisesti voimaan. Laissa (30.11.2012/661), laki Kilpailu- ja Kuluttajavirastosta säädetään lisää viraston tehtävistä. (Karttunen, Laasanen, Sippel, Uitto & Valtonen 2017, 478.) Markkinaoikeudella on oikeus määrätä kielletyistä kilpailurajoituksista seuraamusmaksuja. Kilpailulain 13§ mukaan seuraamusmaksua määrätessä on huomioitava rikkomuksen laajuus ja laatu, rikkomuksen kesto aika sekä moitittavuuden aste. Maksu saa olla enintään 10 prosenttia kunkin kilpailurajoituksen osallistuvan elinkeinoharjoittajan tai näiden yhteenliittymän liikevaihdosta siltä vuodelta, jolloin rikkomukseen on

osallistuttu. Markkinaoikeus määrää maksun Kilpailu- ja kuluttajaviraston esityksen pohjalta. (Karttunen, Laasanen, Sippel, Uitto & Valtonen 2017, 478.)

3.2 Yrityskaupan käsittely virastossa

Yrityskaupan käsittely virastossa alkaa siitä, kun Kilpailu- ja kuluttajavirasto vastaanottaa yrityskauppa ilmoituksen yrityskauppoja toteuttavalta taholta. Vireille tuloa edeltää ennakkoneuvotteluvaihe, minkä avulla varmistetaan, että yrityskauppa voidaan käsitellä tehokkaasti lyhyen määräajan puutteessa. Yrityskaupan osapuolella tarkoitetaan ostajaa ja kaupan kohdetta, sekä sulautuman osapuolten yhteisyrityksen perustajia, ei myyjää. Ilmoitusvelvollisia virastolle ovat yrityksen määräysvallan hankkijat eli ostajat, liiketoiminnan osan hankkijat, sulautumiseen osallistuvat yhtiöt sekä yhteisyrityksen perustajat. (Buri, Heinonen, Parhiala, Pietola & Syrjälä 2021, 15–16.)

Viraston on annettava 23 työpäivän kuluessa yrityskauppailmoituksen saapumisesta ensimmäisen vaiheen päätös. Mikäli virasto epäilee kaupan tuovan haitallisia vaikutuksia markkinalle, siirretään ensimmäisen vaiheen päätös 69 työpäivää kestäväan jatkoselvitykseen. Jos jatkoselvityksessä ei katsota yrityskaupan vaikuttavan esteellisesti tehokasta kilpailua, yrityskauppa hyväksytään sellaisenaan. Muutoin virasto puuttuu yrityskauppaan poistaakseen kilpailuongelmat. Ensin ehdoin, mutta mikäli kilpailuongelmaa ei voi poistaa ehdoin, virasto esittää kaupan kieltämistä markkinaoikeudelle, joka tekee viraston kieltoesityksestä kolmen kuukauden sisällä lopullisen päätöksen. (Kuoppamäki 2018, 287.)

Kilpailulain 25§ säädetään SIEC- testistä, jolla tarkoitetaan, että markkinaoikeus voi Kilpailu- ja kuluttajaviraston esityksestä määrätä yrityskaupan purettavaksi, kieltää tai määrätä ehtoja, jos kauppa on olennaisesti esteenä tehokkaalle kilpailulle (HE 172/2022, 6). SIEC- testi tulee sanoista ”tehokkaan kilpailun olennaista estymistä”. Testi vastaa EU:n sulautuma-asetuksessa säädettyä yrityskauppojen arviointitestiä, mikä yhdenmukaistaa yrityskauppojen arviointitapaa myös Suomessa kuin muissa EU- jäsenvaltioissa. Testissä keskeisintä on yrityskaupan vaikutukset tehokkaaseen kilpailuun kyseisellä markkinalla. Arvioinnin kannalta lähtökohtana on se, missä määrin kilpailua menetetään yrityskaupan seurauksena markkinalla. Kilpailu ja kuluttajavirasto määrittää tapauskohtaisesti relevantin markkinan ja analysoi yrityskaupan mukana tuomat mahdolliset kilpailunvastaiset vaikutukset.

set sekä kaupan tuomat potentiaaliset kilpailun tehokkuusedut. Arviointi ei sitoudut tiettyyn menetelmään, vaan aina on kunkin tapauksen mukainen kokonaisvaltainen arviointiprosessi. (Kilpailuviraston suuntaviivat yrityskauppavalvonnasta 2011, 59.)

3.3 Ajantasainen lainsäädäntö

Kuten aiemmin todettu yrityskauppavalvontaa koskevat säädökset löytyvät kilpailulain (948/2011) 4 luvusta. Kilpailulain 4 luvussa on kymmenen eri pykälää, mitkä säätelevät yrityskauppavalvonnan periaatteita. Kilpailulain 21§:ssä säädetään yrityskaupan määritelmästä. Kilpailulain mukaan yrityskaupalla tarkoitetaan kirjanpitolaian mukaisesti ”*määräysvallan tai vastaavan tosiasiallisen määräysvallan hankintaa, liiketoiminnan tai sen osan hankintaa, liiketoiminnan tai sen osan hankintaa, sulautumista tai sellaisen yhteisyrityksen perustamista, joka huolehtii pysyvästi kaikista itsenäiselle yritykselle kuuluvista tehtävistä*”. (HE 172/2022, 5.)

Kilpailulain 22§ puolestaan säädetään yrityskauppojen soveltamisalasta. Säännöksen mukaan yrityskauppavalvonnassa sovelletaan yrityskauppaa, jossa yrityskaupan osapuolien yhteenlaskettu ”*Suomesta kertynyt liikevaihto ylittää 100 miljoonaa euroa ja jossa vähintään kahden yrityskaupan osapuolen yhteen laskettu Suomesta kertynyt liikevaihto ylittää kummankin osalta 10 miljoonaa euroa*”. (Kilpailulaki 948/ 2011, 22§). Säännöstä ei sovelleta, jos yrityskauppa kuuluu yrityskeskittymisen valvonnasta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 139/2004 sulautuma asetuksen soveltamisalaan, paitsi jos Euroopan komissio siirtää yrityskeskittymän Kilpailu- ja kuluttajaviraston käsiteltäväksi (Kilpailu, 22§). Kilpailulain 23§:n mukaan ilmoitusvelvollisia ovat yrityskaupan määräysvallan hakija, liiketoiminnan tai sen osan hankkija, sulautumiseen osallistuvat yhteisöt ja säätiöt sekä yhteisyrityksen perustajat. (HE 172/2022, 5.)

Pykälässä 24 säädetään liikevaihdon laskemisesta. Liikevaihdolla tarkoitetaan yhteisön maailmanlaajuisia viimeiseen tilinpäätökseen perustuvia myyntituottoja, mitkä koostuvat varsinaisesta ydin-toiminnasta, joista on vähennetty arvonlisävero, myönnettyt alennukset sekä muut välittömät myyntistä määräytyvät verot, siten kun kirjanpitolaissa on säädetty. Liikevaihto oikaistaan vastaamaan 12 kuukauden liikevaihtoa, mikäli tilikausi poikkeaa 12 kuukaudesta. (Valtioneuvoston asetus yrityskaupan osapuolen liikevaihdon laskemisesta 1 luku 1§). Kilpailulain 25§ säädetään yrityskaupan kiel-

tämisestä ja ehtojen asettamisesta. Markkinaoikeus voi Kilpailu- ja kuluttajaviraston esityksen mukaisesti kieltää tai määrätä yrityskaupan purettavaksi, tai asettaa yrityskaupan toteutumiselle ehtoja, mikäli yrityskauppa estää olennaisesti tehokasta kilpailua Suomen markkinoilla tai niiden oleellisilla osa-alueilla. (Kilpailulaki 948/ 2011, 25§.)

Käsittelyn määräajoista säädetään Kilpailulain 26§:ssä, jonka mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirasto tutkii yrityskauppoja koskevat ilmoitukset välittömästi. Käsittelyaika ensimmäisen vaiheen osalta voi olla enintään 23 työpäivää ja jatkoselvityksen enintään 69 työpäivää. Mikäli kuitenkin ilmoitus on olennaisesti puutteellinen, määräaika ei rupea kulumaan. Virasto ilmoittaa puutteellisesta ilmoituksesta osapuolille. Pykälä sisältää myös mahdollisuuden stop- the- clock- säännöksen. Tämä tarkoittaa sitä, jos yrityskaupan osapuolet eivät ilmoita Kilpailulain 33§ perusteella pyytämiään tietoja asetussa määräajassa tai tiedot toimitetaan olennaisesti puutteellisina tai virheellisinä, antaa virasto erillisen päätöksen käsittelymääräaikojen jatkamisesta. Käsittelyn määräaikoja jatketaan samalla määrällä päiviä, kuin tietojen toimittaminen on myöhästynyt niiden alkuperäisistä määräpäivistä. Edellä mainittujen 23 ja 69 työpäivänlisäksi markkinaoikeus voi pidetään määräaikoja enintään 46 työpäivällä. Kaikkiaan yrityskaupan käsittely virastossa voi kestää enintään 6 kuukautta markkinaoikeuden jatkoaika mukaan lukien. Kilpailulain 27§ säädetään yrityskaupan täytäntöönpanosta, minkä mukaan osapuolet eivät saa ryhtyä toimenpiteisiin yrityskaupan toteuttamiseksi ennen kuin yrityskauppa on hyväksytty ilman ehtoja tai ehdollisena, taikka kaupan on katsottu tulleen muutoin hyväksytyksi, ellei Kilpailulaissa toisin säädetä tai asian käsittelyssä toisin määrätä. (HE 172/ 2022, 5.)

Kilpailulain 28§ mukaan, joka panee yrityskaupan täytäntöön 25 § tai 27 §:n vastaisesti, määrätään 12§:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, ellei menettelyä ole pidetty vähäisenä tai seuraamusmaksun määräämistä kilpailun turvaamisen kannalta perusteettomana. 12 § mukaan elinkeinoharjoittajalle tai harjoittajien yhteenliittymä, mikä rikkoo kilpailulain säännöksiä tai Euroopan unionin 101 tai 102 artiklan säännöksiä määrätään seuraamusmaksu. Seuraamusmaksu saa olla enintään kymmenen prosenttia kilpailurajoitukseen osallistuvien elinkeinoharjoittajien tai harjoittajien yhteenliittymän maailmanlaajuisesta kokonaisliikevaihdosta. Seuramaksua voidaan alentaa, kun riskinä on, että maksu vaarantaisi väistämättä elinkeinoharjoittajan elinkelpoisuutta ja muuttaisi sen omaisuuserät arvottomiksi. Näissä tilanteissa elinkeinoharjoittajan seuraamusmaksua voidaan alentaa huomioon ottaen hänen maksukyvyttömyytensä. Tilanteessa elinkeinoharjoittajalla pitää olla todisteita siitä, että

maksu vaarantaisi hänen elinkelpoisuuttansa. Kartellitapauksissa maksua voidaan alentaa, jos elinkeinoharjoittaja osallistuu kilpailu- ja kuluttajaviraston avuksi heille tärkeän tiedon toimittamisessa ja todistamisessa tapauksesta. Edellytyksenä on, että ne toimitetaan ennen, kun Kilpailu- ja kuluttajavirasto ovat saaneet tiedot muuta kautta. Maksua alennetaan 30–50 % jos elinkeinoharjoittaja toimittaa tiedot ensimmäisenä, 20–30 % mikäli elinkeinoharjoittaja toimittaa tiedot toisena sekä enintään 20 % muussa, kuin äsken tarkoitetussa tilanteessa. Kilpailulain 29§:ssa on säädetty yrityskaupasta markkinaoikeudessa. Markkinaoikeus antaa päätöksensä asiasta 69 työpäivän kuluessa Kilpailu- ja kuluttajaviraston esittämästä yrityskaupan kieltä esityksen laatimispäivästä. Muutoin yrityskauppa katsotaan tulleen hyväksytyksi. (Kilpailulaki 948/ 2011, 12§, 13§, 14§, 15§ & 28§, 29§.)

Yrityskauppaa koskevan päätöksen muuttamisesta säättää lain 30. pykälä. Tämän mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi hakemuksestaan poistaa yrityskaupan toteutumiselle asetetun ehdon tai lieventää ehtoa markkinaolosuhteiden olennaisen muutoksen tai muun painavan syyn takia. Markkinaoikeus voi aikaisemman päätöksen estämättä kieltää kilpailu ja kuluttajaviraston esityksestä yrityskaupan tai määrätä sen purettavaksi tai asettaa sen toteutumiselle ehtoja. Mikäli kaupan osapuolet ovat antaneet asian ratkaisuun olennaisesti vaikuttaneita virheellisiä tai harhaanjohtavia tietoja, tai jos kauppa on pantu täytäntöön edellä mainittujen 25 § tai 27 § vastaisesti. Edellytyksenä lisäksi on, että uutta käsittelyä koskevat Kilpailu- ja kuluttajaviraston esitys annetaan kaupan osapuolille tiedoksi vuoden kuluessa siitä, kun päätös sai lainvoiman tai yrityskauppa pantiin täytäntöön. (Kilpailulaki 948/ 2011, 30§.)

3.4 EU:n sulautuma- asetus (139/2004)

Kilpailulain säännöksiä ei sovelleta yrityskauppavalvonnasta, jos yrityskauppa kuuluu EU:n sulautuma- asetuksen (139/2004) piiriin. Asetuksen soveltaminen edellyttäisi yrityskaupan yhteenlasketun maailmanlaajuisen liikevaihdon ylittävän 500 miljoonaa euroa. Lisäksi asetus edellyttää vähintään kahden keskittymän osapuolen yrityksen yhteenlasketun EU:n alueelta tulevan liikevaihdon ylittävän 250 miljoonaa euroa. Yrityskaupoissa missä on yksi ostaja ja yksi myyjä kriteeri tarkoittaa sääntelyn piiriin kuuluvan ostettavan yrityksen vähimmäiskokoa.

”Asetusta voidaan soveltaa myös, jos keskittymään osallisten yhteenlaskettu maailmanlaajuinen liikevaihto on yli 2 500 miljoonaa euroa, kaikkien keskittymään osallisten yritysten osalta vähintään

kolmesta jäsenvaltiosta kertynyt liikevaihto on yli 100 miljoonaa euroa siten, että näistä vähintään kahden yrityksen liikevaihto on jokaisessa jäsenvaltiossa yli 25 miljoonaa euroa, ja lisäksi ainakin kahden yrityksen erikseen yhteisön alueelta kertynyt kokonaisliikevaihto ylittää 100 miljoonaa euroa”. (Kuoppamäki 2018 306–307). Komissiolla ei ole kuitenkaan toimivaltaa käsitellä yrityskauppoja, vaikka ensisijaisen ja vaihtoehtoisen kriteerit täyttyisivät, jos osapuolten EU- laajuisesta liikevaihdosta 2/3 on kertynyt yhdestä EU- jäsenvaltiosta. (HE 172/2022, 37.)

4 Tutkimus liikevaihtorajojen uudistus tarpeesta

4.1 Liikevaihtorajojen historia

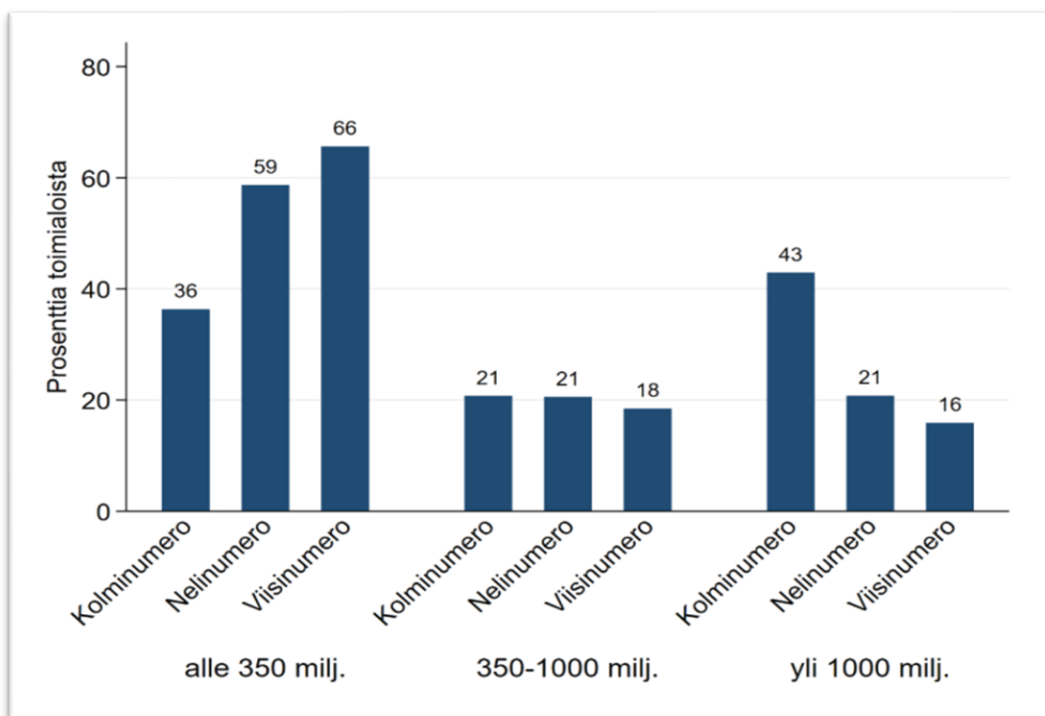
Vuonna 1998 tulivat ensimmäiset yrityskauppavalvontaa koskevat säädökset voimaan. Tuolloin liikevaihdolle asetetut rajat olivat osapuolten yhteenlasketulle maailmanlaajuiselle liikevaihdolle 2 miljardia markkaa ja yksittäisen osapuolen suomesta kertyneelle liikevaihdolle 150 miljoonaa markkaa. Sen aikaiseen lainsäädäntöön sisälsi kahden vuoden sektorikohtaisen säännön, minkä mukaan liikevaihtoon piti laskea myös ne kaupat, joissa hankkija oli hankkinut määräysvaltaa viimeisen kahden vuoden aikana. Vuosina 1999–2003 ilmoitettavia yrityskauppoja tuli 80–100 kappaletta vuosittain ja moni ilmoitus tuli sektorikohtaisen sääntelyn kautta. Liikevaihtorajoja muutettiin vuonna 2004 euromääräisiksi ja luovuttiin sektorikohtaisesta sääntelystä. Silloin sääntelyn purkamisen perusteella oli, ettei sääntelyn piirissä olevilla kaupoilla olisi vaikutusta markkinoiden keskittymiselle. Uudistuksen yhteydessä määrättiin maailmanlaajuisen liikevaihdon ylittävän rajaksi 350 miljoonaa euroa ja yksittäisen osapuolen Suomesta kertyneen liikevaihdon rajaksi 20 miljoonaa euroa. Vuoden 2004 määrätyt rajat olivat Suomessa voimassa vuoteen 2023 asti. (Buri, Heinonen, Parhiala, Pietola & Syrjälä 2021, 17.)

4.2 Liikevaihtorajojen muutos tarpeesta

Yrityskauppojen ilmoitusrajan muutoksen arvioinnilla oli liityntää hallitusohjelman strategiseen kokonaisuuteen nimeltään *”elinvoimainen Suomi”*, jonka yhden kirjauksen mukaan *”varmistetaan kilpailu- ja kuluttajapolitiikan toimivuus kasvun kansalaisten hyvinvoinnin vahvistamiseksi ja tavoitellaan kotimarkkinoiden kilpailullisuuden vahvistumista”* (HE 172/ 2022, 3). Uudistuksen taustalla oli Kilpailu- ja kuluttajaviraston näkemys sekä selvitys yrityskauppavalvonnan ilmoitusvelvollisuuden muutostarpeesta. Viraston mukaisesti Kilpailulain entiset yrityskaupan ilmoitusvelvollisuuden liikevaihtorajat olivat kansainvälisessä vertailussa liian korkeat Suomen kansantalouden kokoon nähden. Myös Suomessa toteutettiin vuosittain monilla eri toimialoilla useita ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle jääviä yrityskauppoja, jotka johtivat todennäköisesti markkinoiden haitalliseen keskittymiseen. Entiset liikevaihtorajat olivat huomattavan korkeat Suomen kansantalouden ja markkinoiden kokoon nähden. 350 miljoonan euron yhteenlaskettu kansainvälinen liikevaihto ja vähintään kahden yrityskaupan osapuolen Suomesta kertynyt liikevaihdon osalta 20 miljoonaa. Liikevaihtorajojen alle rajautui merkittävä määrä eri toimialoja sekä näkemys kansainvälisen liikevaihtorajan muuttamisesta koskemaan Suomen markkinoita. Koska kansainvälisellä rajalla ei ollut niin suurta merkitystä Suomen markkinoihin, missä nähtiin suurimpien keskittymien syntyminen ja vaikuttaminen. (HE 172/ 2022, 3.)

4.2.1 Toimialakohtainen muutostarve

Seuraavaksi esitän tilastokeskuksen ja Kilpailu- ja kuluttajaviraston tutkimusmääritelmän toimialaluokituksista, mikä ei välttämättä anna relevantteja markkinoita, mutta antaa suuntaa antavan kuvan siitä, mitenkä suuri osa toimialoista vanhoilla liikevaihtorajoilla rajautui ulkopuolelle yrityskauppavalvonnan soveltamisen piiristä. Kaaviosta on helppo hahmottaa kokonaisuus, kuinka moni toimiala on rajautunut yrityskauppavalvonnan ulkopuolelle. Alla olevassa kaaviossa on esitetty toimialojen jakautuminen kokonaisliikevaihdon perusteella Tilastokeskuksen eri toimialaluokituksen mukaisesti. Kaaviossa on käytetty kolmea vaihtoehtoista toimialaluokitusta. Mitä suurempi numeeromäärän toimialaluokitus sisältää, sitä tarkemmasta luokituksista on kyse. Viisineluokitus sisältää yhteensä 674 erillistä toimialaa, kun taas kolminumeroluokitus sisältää 225 erillistä toimialaa. (Buri, Heinonen, Parhiala, Pietola & Syrjälä 2021, 21–22.)

Kaavio 1 Toimialojen kokonaisliikevaihdon osuus eri luokitteluilla (Buri, Heinonen, Parhiala, Pietola & Syrjälä 2021, 22).

Kaavion perusteella voidaan todeta, että toimialaluokittelusta riippumatta entisten liikevaihtorajojen ulkopuolelle oli rajautunut merkittävä määrä toimialoja. Kolminumeroluokituksen perusteella 35 prosenttia toimialoista rajautui kokonaan yrityskauppavalvonnan ulkopuolelle ja viisinumeroluokittelulla rajautui 66 prosenttia. (Buri, Heinonen, Parhiala, Pietola & Syrjälä 2021, 21–22.)

Suurimpien 66 prosentin toimialojen keskittymiskehitykseen entisillä liikevaihtorajoilla ei voitu puuttua ollenkaan. Vanhoilla liikevaihtorajoilla oli myös hyvin haastavaa puuttua paikallisilla markkinoilla tapahtuvaan markkinakeskittymään. Tämä on peräisin siitä, että yksittäiselle yrityskaupan osapuolelle asetettu 20 miljoonan euron liikevaihtoraja oli korkea suhteutettuna Suomen paikallisten markkinoiden kokoon. Yrityskauppavalvonnan oli hyvin voimatonta puuttua keskittymiseen paikallisilla markkinoilla, joiden yhteenlaskettu liikevaihto tai yksittäisen toimijan liikevaihto jäi alle 20 miljoonan euron. (HE 172/ 2022, 3.)

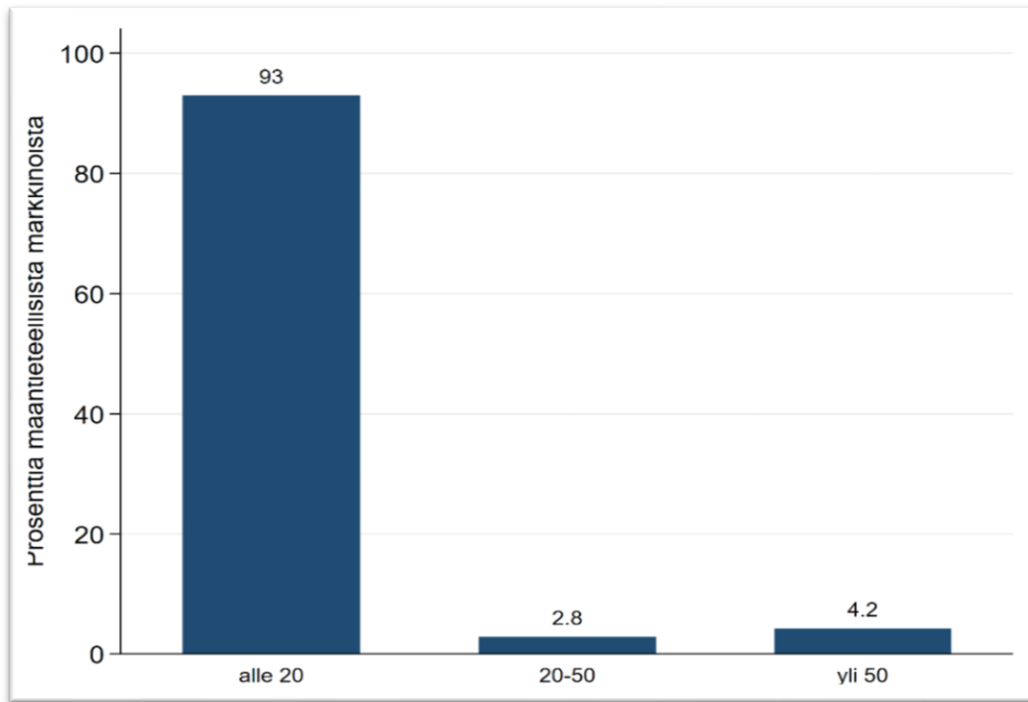
Suurimassa osassa tuotemarkkinoita kilpailu tapahtuu Suomea pienemmällä maantieteellisellä alueella. Usein kuluttajille myytävissä tuotteissa ja palveluissa maantieteellinen markkinakoko on kunnan tai seutukunnan kokoinen. Markkinoilla, jossa taas yritykset myyvät tuotteitaan tai palveluitaan

toisille yrityksille, saattaa markkinoiden laajuus olla maakunnan laajuinen. Entiset 20 miljoonan kahden yrityskaupan osapuolen liikevaihtoraja rajasi valvonnan ulkopuolelle huomattavan osuuden paikallisista markkinoista. Hallituksen esityksen mukaisesti toimialaluokituksista noin 70 prosenttia toimialoista olivat sellaisia, joissa toimialojen maakuntakohtainen kokonaisliikevaihto keskiarvo jäi alle 20 miljoonan euron. (HE 172/2022, 7–8.)

Tästä keskittymästä on hyvänä esimerkkinä viimeisen kymmenvuoden aikana tapahtunut terveydenalan markkina keskittymä, jossa suuret toimijat ovat ostaneet yrityskaupoilla kymmeniä paikallisia lääkärikeskuksia, jonka vuoksi yrityskaupat ovat johtaneet merkittävään alueelliseen markkina keskittymiseen. Yrityskauppajärjestelyt eivät ole täyttäneet vanhoja liikevaihtorajoja, joten Kilpailu- ja kuluttajavirastolla ei ole ollut mahdollisuutta tutkia kyseisiä järjestelyä sekä puuttua haitalliseen keskittymään. (HE 172/2022, 8.)

Käytännössä terveyden alan yrityskauppajärjestelyt ovat rajautuneet yrityskauppavalvonnan ulkopuolelle nimenomaan vähintään kahden yrityskaupan osapuolen asetetun rajan takia. Terveysalalla vain pienessä osassa markkinoiden yrityksen ostaminen johtaa 20 miljoonan liikevaihtorajan ylittämiseen. Terveys- ja kuntoutusalalla vain 10 prosentilla yrityksistä liikevaihto ylittää 20 miljoonan euron rajan. Sosiaalialalla vastaava luku on alle 10 prosenttia. Jos vertailusta poistettaisiin suurimpien toimijoiden konserniyritykset, julkisomisteiset ja yhdistykset, koko sote- toimialalla olisi vain 25 toimijaa, joiden liikevaihto ylittää 20 miljoonaa euroa. Koska sotealan palvelut koostuvat useiden paikallisten markkinoiden lisäksi useista eri tuotemarkkinoista, ei 20 miljoonan liikevaihtorajan täyttäviä yrityksiä markkinoilla ole suurimpien ketjujen lisäksi ollenkaan. Tämän seurakusena alalle on päässyt syntymään suurien yksityisten yritysten markkinakeskittymä, koska kyseinen 20 miljoonan euron liikevaihto raja ei ole riittänyt sote markkinoiden valvonnalle. (HE 172/2021, 8.)

Ongelmaa voidaan vielä havainnollistaa Tilastokeskuksen ja Kilpailu- ja kuluttajaviraston laatimasta kaaviosta. Kaaviossa on kuvattu liikevaihtotiedoilla yksityisasiakkaiden lääkäripalveluiden maantieteellisten markkinoiden liikevaihtojakauma. Kaaviossa maantieteellinen markkina on määritelty seutukunnan laajuiseksi. Kaaviosta pystymme hyvin havainnollistamaan, kuinka moni toimiala on rajautunut vanhojen liikevaihtorajojen ulkopuolelle. Kaavion mukaan 93 prosentilla toimialoista maantieteellinen markkina kokonaisliikevaihto jää alle 20 miljoonan euron.

Kaavio 2 Maantieteellisen markkinan kokojakauma yksityis- lääkäripalveluissa (Buri, Heinonen, Parhiala, Pietola & Syrjälä 2021, 23).

Tiedot perustuvat vuoteen 2019. Palkkien päällä olevat luvut kertovat, kuinka suuri prosentuaalinen osa seutukunnista lukeutuu mihinkin liikevaihtoluokkaan. Liikevaihtoluokat on esitetty x- akselilla miljoonissa euroissa. (Buri, Heinonen, Parhiala, Pietola & Syrjälä 2021, 23.)

4.2.2 Arvoperusteisen yrityskaupan muutostarve

Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvityksen mukaan liikevaihtorajaan perustuva kynnysarvo soveltuu huonosti *high- value transaction* yrityskaappoihin, joissa yrityksestä maksettava kauppahinta on moninkertainen yrityksen liikevaihtoon nähden (*value to turnover ratio*). Tästä esimerkkinä alustataloudessa ja digitaalisissa palveluissa liikevaihto ei välttämättä kuvaa yhtiön taloudellista merkitystä ja tämän liiketoiminnan laajuutta. Viimevuosina kansainvälisessä keskustelussa on havaittu tarve puuttua niin sanottuihin ”tappohankintoihin” (*killer acquisitions*) yrityskaappoihin, joissa suurempi toimija ostaa pienemmän toimijan pois markkinoilta. Tappohankintaan luokitellaan yrityskaupat, jossa ostetulla yrityksellä tulisi olemaan tulevaisuudessa riittävät resurssit kehittää toimintaansa niin, että se tuottaisi merkittävän kilpailupaineen ostavalle yritykselle tulevaisuudessa.

Tarkoituksena ostaa yritys pois markkinalta ennen, kun yritys tuottaisi ostavalle yritykselle tulevaisuudessa kilpailevaa painetta, tai tappohankintaan luokitellaan myös yrityskauppa, jossa ostava yritys tulee yrityskaupan jälkeen lopettamaan ostetun yrityksen tuotteiden tai palveluiden kehittämisen kokonaan. (Buri, Heinonen, Parhiala, Pietola & Syrjälä 2021, 21.)

Kyseiset tappohankinnat jäävät usein yrityskauppavalvonnan ulkopuolelle, koska kohdeyhtiön liikevaihtoraja ei ole täyttynyt. Tämä voi olla seurausta sille, että voimakkaassa kasvussa oleva yritys ostetaan markkinalta pois juuri ennen kuin sen liikevaihtorajat täyttyisivät. Yleisesti kehittyvillä markkinoilla keskustellut tappohankinnat kohdistuvat usein digitaalisiin ekosysteemeihin ja innovaatiomarkkinoihin tai laajemmin ICT- sektoriin, joissa suuret toimijat hankkivat pienempiä innovatiivisia toimijoita. (Buri, Heinonen, Parhiala, Pietola & Syrjälä 2021, 21.)

Kilpailua estäviä yritysostoja on mahdollista havainnollistaa sillä, kuinka moninkertaisesti kauppahinta ylittää kohdeyrityksen liikevaihdoin. Euroopan komissio on selvityksen mukaisesti määritellyt arvoperusteisiksi yrityskaupat, joissa kauppahinta on yli viisi- tai kymmenkertainen ostettavan yrityksen liikevaihtoon nähden. Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvityksen mukaan Suomessa toteutetaan vuosittain 40 yrityskauppaa, joissa kohteen kauppahinta on yli viisinkertainen ja 20 yrityskauppaa, joissa kauppahinta on yli kymmenkertainen ostettavan yhtiön liikevaihtoon nähden. Vertailussa olevien yhtiöiden liikevaihdot ylittävät miljoona euroa. (HE 172/2022, 8.)

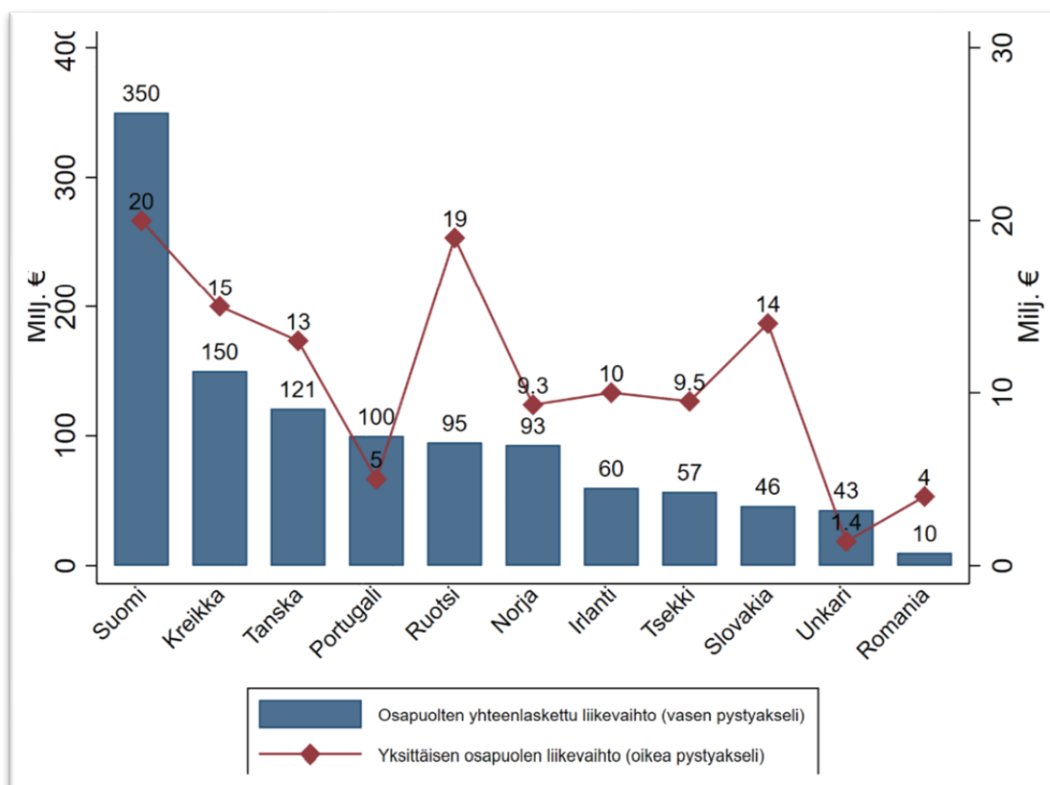
4.2.3 Kansainvälisen vertailu muutostarpeesta

Kansainvälisessä vertailussa yrityskauppavalvonnan sääntelyt ovat samankaltaisia eri EU- jäsenvaltioissa. Valtaosassa jäsenvaltioita yhteenlaskettua liikevaihtoa tarkastellaan kansallisesti. Maailmanlaajuinen liikevaihto raja on Ranskassa, Saksassa, Kreikassa, Hollannissa ja Romaniassa. Näistä valtioista Ranska, Saksa ja Hollanti ovat huomattavasti suurempia talousalueita, kun Suomi, minkä lisäksi valtioissa on käytössä ilmoitusvelvollisuutta täydentäviä lisä sääntelyjä, kuten sektorikohtaisia ilmoitusvelvollisuuksia. (Buri, Heinonen, Parhiala, Pietola & Syrjälä 2021, 33.)

Suomen edelliset liikevaihtorajat poikkesivat huomattavasti muista EU ja Pohjoismaista. Liikevaihtoraja oli Suomessa moninkertaiset muihin maihin verrattuna. Vastaavan kokoisista valtioista korkein yhteenlaskettu liikevaihdonraja oli Kreikassa 150 miljoonaa euroa ja Suomessa vastaava luku

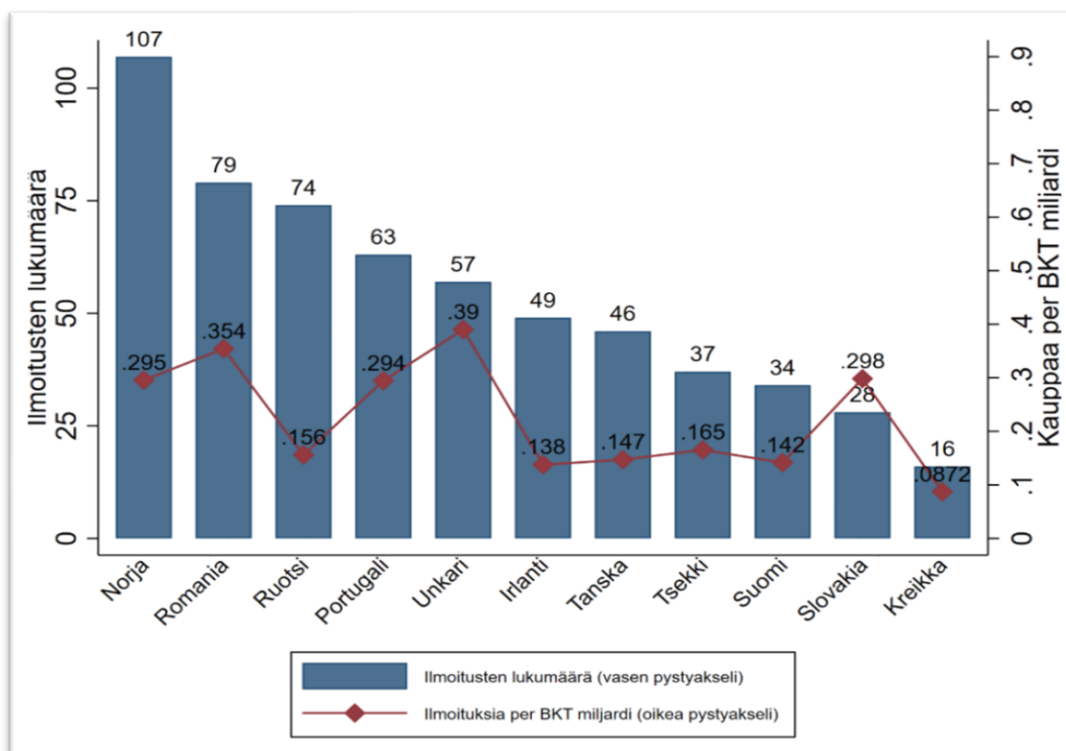
oli 350 miljoonaa euroa. Toisena huomattavana poikkeuksena oli, että monissa muissa EU- maissa ja pohjoismaissa kansainvälisen liikevaihdon sijaan huomioitiin vain kansallinen liikevaihto, eli kyseisen maan sisällä kertynyt liikevaihto. Korkeiden liikevaihtorajojen vuoksi Suomessa ilmoitettavien yrityskauppojen määrä oli Euroopan alahaisimpia ja muita Pohjoismaita alhaisempi. Kansainvälisen vertailun puitteissa voidaan todeta, että Suomessa yrityskauppavalvonnan piiriin kuului selvästi suppeampi joukko yritysjärjestelyjä kuin muissa maissa. (HE 172/2022, 3.)

Alla olevassa kaaviossa on kuvattu Suomen liikevaihtorajojen vertaus muihin Pohjoismaihin sekä EU:n jäsenvaltioihin, joiden BKT, eli bruttokansantuote oli 150 miljardin sisällä Suomen BKT:stä vuonna 2019. Suomessa, Kreikassa ja Romanissa yhteenlaskettu liikevaihdon raja on kansainvälinen sekä Unkarissa, jos yhtiö on rekisteröity Unkariin, kun taas kaavion muissa valtioissa se on kansallinen. Tanskassa, Slovakiassa, Unkarissa ja Tšekissä liikevaihtorajojen vaihtoehtoina on, joko toisen osapuolen liikevaihtoraja on kansallinen ja toisen maailmanlaajuinen. Myös mikä vaikuttaa kaavion tuloksiin on, että Ruotsissa, Norjassa, Unkarissa ja Irlannissa on otto-oikeus käytäntö, myös Tanskassa, mutta Tanskan otto-oikeus käytäntö rajautuu elektronisen viestinnän markkinoilla. Otto-oikeudella tarkoitetaan lainsäädäntöön tehtyä oikeutta, jonka perusteella viranomaisella on oikeus vaatia tietyn liikevaihto tai markkinaosuudenrajan täyttymisessä yritys kauppa tutkittavaksi. (Buri, Heinonen, Parhiala, Pietola & Syrjälä 2021, 33–34 & 62.)

Kaavio 3 Pohjoismaiden sekä EU:n jäsenvaltioiden yrityskauppavalvonnan liikevaihtojen raja vertailua 2020 (Buri, Heinonen, Parhiala, Pietola & Syrjälä 2021, 34)

Myös edellä mainittujen Euroopan jäsen valtioiden sekä Pohjoismaiden kesken Suomessa ilmoitettiin vuonna 2019 huomattavasti vähemmän yrityskauppoja, kuin muista valtioista. Seuraavassa kaaviossa on kuvattu yrityskauppojen ilmoitusmäärät vuonna 2019 EU:n jäsenvaltioiden sekä Pohjoismaiden kesken.

Kaavio 3 Pohjoismaiden ja EU- jäsenmaiden yrityskauppailmoitusten määrä 2019 (Buri, Heinonen, Parhiala, Pietola & Syrjälä 2021, 36).

Kaavion mukaan Suomessa ilmoitettiin yhdenmentoista vertailumaan kesken kolmannekseen vähemmän yrityskauppoja kuin muissa valtioissa. EU- maista Suomessa oli 2019 yhdeksänneksi vähiten yrityskauppailmoituksia kuin muista jäsen valtioista. Vertailumaista Suomea vähemmän ilmoituksia jätettiin Slovakiasta ja Kreikasta. Kaavion perusteella Suomesta ilmoitettiin ehdottomasta vähemmän yrityskauppoja kuin keskimäärin muissa EU- valtioissa. Toki seurauksena siitä, että Suomen ilmoitusrajat olivat huomattavasti korkeammat kuin muissa EU- valtioissa. (Buri, Heinonen, Parhiala, Pietola & Syrjälä 2021, 34–36.)

4.3 Esimerkkejä kilpailulle haitallisista yrityskaupoista

Kilpailu- ja kuluttajaviraston tiedonsaantioikeudella on pystytty keräämään tietoja menneiden vuosien yrityskaupoista ja näiden kilpailuvaikutuksista. Tiedonsaantiperusteella virastolla on ollut pääsy yritysten sekä viranomaisten tietokantoihin. Virasto on pyrkinyt seulomaan tapauksia, joissa markkinankeskittymän osuus on kasvanut.

Kuten aiemmin on todettu, viime vuosina terveysalan suuret toimijat ovat ostaneet pienempiä toimijoita markkinoilta pois. Vuonna 2017 Mehiläinen osti NEO terveyden, jonka toiminta oli Turussa ja Salossa. Yrityskauppa jäi alle 20 miljoonan rajan ja Mehiläisestä tuli selvä markkinajohtaja Turussa yli 50 prosentin markkinaosuudelle yksityislääkäri palveluista. Terveystalo osti vuonna 2017 Porin lääkäritalon, jolla oli toimintaa Porissa ja Raumalla. Myös tämän kaupan liikevaihto jäi juuri alle 20 miljoonan euron rajan. Yrityskaupan jälkeen Terveystalosta muodostui selvä markkinajohtaja yksityisissä lääkäri- ja työterveyspalveluissa Satakunnassa. Yrityskaupan jälkeen terveystalon markkinaosuus työterveydestä Porin seudulla oli noin 70–80 %. (Buri, Heinonen, Parhiala, Pietola & Syrjälä 2021, 27–28.)

Mehiläinen on ostanut hedelmöitysklinikoita väestöliitolta ja Aavalta, minkä vuoksi pääkaupunkiseudulla on enää vain kaksi hedelmöityspalveluita tarjoavaa yksikköä. Kyseinen yrityskauppa ei tullut virastolle ilmoitettavaksi, koska molemmissa kaupoissa liikevaihto jäi alle 20 miljoonan euron. Pääkaupunkiseudulla Mehiläisen markkinaosuus yksityisellä hedelmöityshoidossa oli vuonna 2019 noin 40–50 prosenttia (Buri, Heinonen, Parhiala, Pietola & Syrjälä 2021, 28–29). Myös muita merkittäviä liikevaihtorajojen ulkopuolelle jääneitä lääkärikeskusten yrityskauppoja on myös Pihlajalinalla, joka osti Tampereen Koskiklinikan vuonna 2015, itä-Suomen lääkäritalon 2017, Oulun Caritas lääkärit Oy:n 2017 sekä Linnan Klinikkaan osto samana vuonna. Myös viime vuosina Pihlajalinna on tehnyt useita yrityskauppoja, joidenka myötä se on kasvattanut merkittävästi merkitystään terveyden alan markkinalla. (Buri, Heinonen, Parhiala, Pietola & Syrjälä 2021, 28.)

Vuonna 2018 Koiviston Auto osti Onnibussin. Yrityskauppa ei tullut virastolle ilmoitettavaksi, koska osapuolten yhteenlaskettu liikevaihto ei ylittänyt 350 miljoonaa euroa. Koko linja- auto- ja kaukoliikenteen alan kokonaisliikevaihto samana vuonna oli 257 miljoonaa euroa. Koiviston auton liike-

vaihto oli 169 miljoonaa euroa ja Onnibussin 30 miljoonaa euroa. Liikevaihtojen perusteella ja vertaamalla alan kokonaisliikevaihtoon Onnibussi ja Koiviston auto olivat merkittäviä toimijoita alalla. Heidän yhteenlaskettu liikevaihtonsa oli 199 miljoonaa euroa ja alan kokonaisliikevaihto 257 miljoonaa euroa, eli heidän yhteenlaskettunsa liikevaihto oli alan markkinasta yhteensä 77,5 prosenttia. Mutta koska tämä ei rikkonut 350 miljoonan liikevaihto rajaa, ei yrityskauppaan voitu puuttua. (Buri, Heinonen, Parhiala, Pietola & Syrjälä 2021, 29.)

Hyvänä esimerkkinä pitkästä markkina keskittymästä 2000- luvulta asti on Finnkinon elokuvateatteri keskittymä, jossa Finnkino osti 2000- luvulla useita pienempiä elokuvateattereita, minkä myötä Finnkinon markkina osuus kasvoi 70 prosenttiin. Vieläkään yli 15 vuoteen alalla ei ole nähty uusia elokuvateatteritoimijoita, jotka haastaisivat Finnkinon asemaa ja tuottaisivat Finnkinolle kilpailullisia paineita. Finnkinon asemaa vahvisti vielä 2006 Finnkinon ja Sandrew Metronomen välinen yrityskauppa. Tämä hyvänä esimerkkinä sille, miten pitkään markkina keskittymä voi kestää, jos se pääsee syntymään. Samaa efektiä on nähty terveyden hoitoalalla, missä isommat toimijat ovat ostaneet pienempiä toimijoita ja näiden kauppojen jälkeen markkinalle ei ole enää syntynyt pienempiä toimijoita tai uusia toimijoita ollenkaan. Kilpailun kannalta tämä on hyvin huolestuttava ilmiö, koska se on suorassa yhteydessä kilpailun loppumiselle, mistä voi syntyä hintojen nousua tai laadun heikkenemistä. (Buri, Heinonen, Parhiala, Pietola & Syrjälä 2021, 32.)

4.4 Kilpailulain 22§ uudistus

Kilpailulain 22§ uudistuksen johdosta Kilpailu- ja kuluttajavirastolle tulee jatkossa tutkittavaksi yrityskaupat, joissa osapuolten yhteenlaskettu Suomesta kertynyt liikevaihto ylittäisi 100 miljoonaa euroa vanhan kansainvälisen 350 miljoonan yhteenlasketun liikevaihdon sijaan. Vähintään kahden osapuolen Suomesta kertynyt liikevaihto ylittäisi kummankin osalta 10 miljoonaa euroa vanhan 20 miljoonan euron sijaan. Kansainvälisen liikevaihdon muuttamisella Suomessa kertyneeseen liikevaihtoon on vahvempi yhteys suomalaisiin markkinoihin ja yrityskauppojen puuttumiskynnykseen Suomessa. Uudistus astui voimaan 1.1.2023, jolloin tämän jälkeisiä yrityskauppoja sovelletaan uusilla liikevaihtorajoilla. (HE 172/2022, 3.)

4.5 Uudistuksen tavoitteet

Uudistuksen tavoitteena on parantaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston mahdollisuuksia tutkia yritys-kauppoja, jotka eivät ennen ole tulleet virastolle tutkittaviksi korkeiden liikevaihtorajojen takia. Tämän tavoitteena on myös estää markkinoiden haitallisen keskittymän syntymistä sekä kuluttaja haitan syntymistä, mitä todennäköisimmin vanhoilla liikevaihto rajoilla on Suomen päässyt syntymään. Kuten aikaisemmin tutkittu ja todettu vanhat liikevaihto raja olivat Suomen kansantalouden kokoon nähden liian suuret, ja niiden alle jäi toimialoja sekä tuote- ja maantieteellisiä markkinoita mitä yritys-kauppavalvonta ei päässyt tutkimaan. Lisäksi liikevaihtoperusteiset rajat eivät soveltuneet ongelmiin, missä yrityksen liikevaihto ei antanut oikeaa kuvaa sen taloudellisesta merkityksestä markkinoilla. Liikevaihtorajojen laskemisella yritys-kauppavalvonta ulottuu laajempaan joukkoon yritys-kaupoista, joilla olisi negatiivista vaikutusta markkinoihin. Kuten myös paremmin yritys-kaupoihin, missä liikevaihto ei kerro yrityksen taloudellista merkitystä markkinoilla. Uudistuksen tavoitteena on myös huomioida sääntelyn ennakoitavuus, oikeusvarmuus ja oikeasuhtaisuus yritysten näkökulmasta, sekä huomioida yritysten tekemät ilmoitukset ja viranomaisprosessista aiheutuvat hallinnolliset kustannukset sekä yritys-kauppojen mahdollinen viivästyminen ja tästä syntyvät negatiiviset vaikutukset. (HE 172/2022, 9.)

4.6 Liikevaihtorajan uudistuksen perusteita

Liikevaihdon ilmoitusrajojen laskemisella on suora vaikutus kuluttajahyötyyn. Viranomaisen puuttumisella yritys-kauppaan, joko kieltämällä tai asettamalla ehtoja estetään haitallisten kilpailuvaikutusten syntymistä markkinalla, joilla on suoria vaikutuksia kuluttajahyötyihin. Rajojen laskemisella estetään paremmin yritys-kaupan kohteena olevien tuotteiden tai palveluiden hintojen nousua tai laadun heikkenemistä yritys-kaupan seuraksensa. Yritys-kauppojen vaikutukset riippuvat useammasta seikasta, kuten markkinoiden keskittymisasteesta sekä siitä, miten läheisiä kilpailijoita yritys-kaupan osapuolet ovat toisillensa. Yritys-kaupan haitalliset vaikutukset ovat todennäköisempiä mitä keskittyneempi markkina on, ja mitä läheisempiä kilpailijoita yritykset ovat keskenään. Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvityksessä on käytetty ex post- tutkimusmenetelmää, jolla on selvitetty suoria vaikutuksia yritys-kaupoista. Ex- post- tutkimusmenetelmällä arvioidaan sellaisia yritys-järjestelyjä, jotka ovat olleet yritys-kaupan puuttumiskynnyksen rajalla. Menetelmää hyödyntäneen yhdysvalta-

laisen tutkimuslaitoksen tulokset, mitkä perustuivat 29 tutkimukseen, missä oli tutkittu 49 yritys-kauppaa. Tutkimuksessa havaittiin, että yrityskaupat ovat johtaneet neljän prosentin hinnankorotuksiin. Suurimmat hinnan korotukset olivat 30 % ja pienimmät – 16 %. Vastaavanlaista tutkimusmenetelmää on käyttäneet myös EU:n kilpailuviranomaiset ja havainneet, että keskimäärin hyväksytyt kaupat ovat johtaneet viiden prosentin hinnan nousuun. Samaa menetelmää on käytetty myös Pohjoismaissa, jolloin tutkittiin Ruotsissa tapahtunutta kipulääkemarkkinoilla toteutunutta yritys-kauppaa, mikä johti 40 % hinnan korotuksiin yrityskaupan jälkeen. Suomessakin on vastaavaa tutkimusmenetelmää käytetty Terveystalon ja Diacorin välisestä yrityskaupasta, jonka lopputuloksena oli, että hinnat nousivat Diacorin asiakkaille noin kymmen prosenttia yrityskaupan jälkeen. (Buri, Heinonen, Parhiala, Pietola & Syrjälä 2021, 44–45.)

4.7 Uudistuksen vaikutukset

Yrityskauppojen ilmoitusvelvollisuuden laajennus johtaisi noin 50–67 miljoonan euron välittömiin kuluttajahyötyihin ja 4–6 haitallisen yrityskaupan estämiseen vuosittain. Yrityskauppa- valvonnan tarkastukseen tulisi kokonaisuudessaan noin 6 pääomasijoittajien tekemiä yritysostoja lisää vuodessa (HE 172/2022, 19). Yrityskauppailmoituksia tulisi Kilpailu- ja kuluttajavirastolle vuodessa lisää yhteensä noin 30–40, eli puolet lisää kuin ennen. Tämä aiheuttaisi virastolle hallinnollisten kustannusten nousua sekä noin viiden henkilön lisäpalkkaamisen resurssitarpeen. Lisätarpeen vuoksi Kilpailu- ja kuluttajavirasto on esittänyt vuoden 2023 budjetille 300 000 € lisäämistä. Viraston henkilöstö kulut olivat vuonna 2020 yhteensä 18,4 miljoonaa euroa. Muutoksen myötä Kilpailu- ja kuluttajavirastolle tulee kokonaisuudessaan vuosittain 60–80 yrityskauppaa tutkittavaksi. (HE 172/2022, 12, 21.)

Yrityksille kustannuksia lisääntyisi 30–40 uudesta ilmoituksesta aiheutuvat hallinnolliset kustannukset, mitkä olisivat vuodessa noin 5–10 miljoonaa euroa. Yrityksen kustannukset koostuvat pitkälti yritysten palkkaamien juridisien neuvonantajien palkoista sekä muiden taloudellisten neuvonantajien palkoista. Kokonaisuudessa kustannukset ovat yhteiskunnan kannalta vain kerta vaikutteisia ja toteutuvat aina yrityskaupan yhteydessä. Itse markkina keskittymät saattavat olla useamman vuoden kestäviä ja maksavat reilusti enemmän kuin yrityskauppa- valvonnan prosessista syntyvät kustannukset. (HE 172/2022, 19, 22.)

Rajojen laskemisella on todennäköisesti positiivisia vaikutuksia myös julkisissa hankinnoissa. Koska rajanlaskeminen lisää automaattisesti markkinoiden kilpailullisuutta ja näin ollen estää haitallisen keskittymän syntymistä, jolloin tarjouskilpailuissa olisi hyvin todennäköisesti useampi tarjoaja. Tästä hyötyy hankintayksikkö ja loppukädessä myös veronmaksajat. Koska hankintayksikkö pystyy suorittamaan kilpailutuksen laajemmalla skaalalla osallistujien vuoksi, syntyy automaattisesti veronmaksajille säästöjä. (HE 172/2021, 22.)

4.7.1 Uudistuksen keskeiset vaikutukset

Ilmoituskynnys yrityskaupoista säilyisi selkeinä ja ennustettavissa olevana yrityksille. Muutoksella on haitallisen keskittymän ehkäisyn kannalta myönteinen vaikutus. Muutoksen myötä Kilpailu- ja kuluttajavirastolle tulisi enemmän potentiaalisia kilpailulle haitallisia yrityskauppoja ja yrityskauppavalvonnan ennaltaehkäisevä vaikutus vahvistuisi. Muutoksella on vaikutuksia erityisesti yrityskauppoja suunniteleville ja totuttaville yrityksille, koska alhaisempi ilmoituskynnys lisäisi kynnystä yrityskaupan tekemiselle, etenkin jos kyseessä olisi negatiivisia vaikutuksia markkinalle synnyttävä yrityskauppa. Tilanteessa yrityskauppaa tekevä todennäköisesti jättäisi yrityskaupan tekemättä, jolloin säästyttäisiin ylimääräisten kustannusten syntymiseltä. Yrityskauppavalvonnan kansainvälisen liikevaihtorajan muuttaminen koskemaan kansallista soveltamisaluetta on huomattavasti syvempi vaikutus suomalaisiin markkinoille, mikä ulottaa laajempaan joukkoon yrityskauppoja Suomessa, mistä syntyy itse Suomalaisille kuluttajahyötyjä. Kansallisella muutoksella ei ole vaikutuksia yrityskauppojen puuttumisen Kilpailulain 25 § sekä käsittelymääräaikoihin 26 § mukaisesti. Myöskään kansallisen ilmoituskynnyksen muuttamisella ei olisi vaikutusta Euroopan komissiolle ilmoitettavista yrityskaupoista. (HE 172/2022, 10–12.)

4.7.2 Toimivan kilpailun vaikutukset

Toimivan markkinan seurauksena markkinoilla on useampi toimija ja kilpailija, jolloin yritykset joutuvat kilpailemaan keskenään tehokkaammin. Liikevaihtorajojen laskeminen lisää toimivaa kilpailua markkinoilla. Toimiva kilpailu lisää innovointia, joka uudistaa ja vahvistaa taloutta sekä lisää hyvinvointia. Kilpailu pitää myös hinnoittelun ja laadun kurissa sekä edistää tuotekehitystä, josta on yhteiskunnallisesti suuria hyötyjä. Tämän perusteella kilpailussa kustannustehokkaat ja innovatiiviset yritykset menestyvät parhaiten, jolloin yhteiskunnan rajalliset resurssit tulevat parhaaseen käyttöön. Korkealla tuottavuudella ja tehokkaalla resurssien käytöllä kasvatetaan kansantaloutta ja yhteiskunnan kokonaishyvinvointia. Kilpailu lisää myös yrityksille hyötyjä, jotka ostavat tuotteita muilta yrityksiltä. Tällöin hinnoittelu pysyy kilpailun kannalta edullisena ja kilpailun innovointi lisää tuotevalikoimaa markkinoille, jolloin yrityksillä on suurempi tuotevalikoima tarpeisiinsa ostaessaan tuotteita tai palveluita. Vientiyritysten ja kansainvälisyydenkin kannalta kotimainen tehokas kilpailu on kannattavaa, koska silloin hinnoittelu perustuu kotimaiseen tuotantoon, millä on vaikutuksia kansainvälisessä kaupassa kilpailukykyisten hintojen vuoksi. Vientiteollisuuden kilpailukykyyn Suomessa on ominaiset rakenteelliset piirteet, joita ovat suuri pinta-ala, vähäinen väestö sekä pitkät välimatkat markkinoihin. Tämän mukaan Suomen edellytyksen kansainväliselle kilpailulle ovat huomattavasti heikommalla kuin monessa muussa maassa. Tämän seurauksena kotimarkkinoilla ja niiden kilpailulla on hyvin tärkeä rooli suomalaisen vientiteollisuuden kilpailukyvyn takaajana sekä yritys-kauppavalvonnalla keskeinen rooli tehokkaan kilpailun luojana ja haitallisen markkinakeskittymisen ehkäisijänä. (HE 172/2022, 12–15.)

Vaikka vähintään kahden osapuolen liikevaihdolle asetettu 10 miljoonan euron raja jättää väkisinkin pienen osuuden haitallisia yrityskauppoja rajan ulkopuolelle, mutta ei niin paljon kuin 20 miljoonan liikevaihto raja. Tällaiset alle 10 miljoonan keskittymät liittyvät usein arvoperusteisissa järjestelyissä paikallisilla markkinoilla sekä pienillä ja keskisuurilla tuotemarkkinoilla. 10 miljoonan sääntelyn piiriin kuuluu kuitenkin suurin osa kansantaloudelle oleellisimmista yrityskaupoista, joilla olisi negatiivisia vaikutuksia kansantaloudelle. Ilmoitettavien yrityskauppojen määrään vaikuttaa useat tekijät kuten taloudellinen tilanne, rahoituksen saaminen ja korkotaso. Kiihtyvällä inflaatiolla on myös vaikutuksia ilmoitusten määriin. (HE 172/2022, 17.)

5 Tutkimustulokset ja johtopäätökset

Miksi liikevaihtorajojen uudistus toteutettiin?

Vanhat liikevaihtorajat olivat huomattavasti liian korkeat Suomen kansantalouteen nähtynä. Rajojen alle rajautui useita toimijoita sekä maantieteellisiä markkinoita, joihin yrityskauppavalvonnan etukäteiskontrolli ei pystynyt puuttumaan. Tämän vuoksi Suomessa on päässyt syntymään maantieteellisiä tai markkinallisia keskittymiä, eri puolilla Suomea. Esimerkkeinä Finnkinon keskittymä, jonka jälkeen markkinoilla ei ole näkynyt ollenkaan uusia tulijoita, tai bussiliikennealan keskittymä, jossa Koiviston Auto osti Onnibussin yhteisliikevaihdolla 199 miljoonaa euroa ja koko alan kokonaisliikevaihto oli tämän jälkeen 257 miljoonaa euroa. Edes alan koko liikevaihto ei ylettynyt yrityskauppavalvonnan vanhan 350 miljoonan euron rajaan. Myös vanhoilla liikevaihtorajoilla ei kyetty puuttumaan korkean arvostuksen yrityskauppoihin, missä yritysten taloudellinen merkitys markkinalle ei perustunut liikevaihtoon. Näistä esimerkkejä olivat ICT- alalla tapahtuneet yrityskaupat, joissa yritys osti toisen innovoivan yrityksen isolla rahalla suhteessa yrityksen liikevaihtoon. Usein kaupoista puhuttiin nimellä tappoyrityskaupat, koska taustalla oli ajatus ostaa toinen uusi innovoiva yritys pois markkinalta, ennen kuin se tuottaisi kilpailullisia paineita ostavalle yritykselle. Tällöin kaupan summa saattoi ylittää jopa 5 kertaisen summan yrityksen liikevaihdosta.

Myös kansainvälisessä vertailussa huomattiin, kuinka korkeat Suomen liikevaihtorajat olivat verrattuna muihin Pohjoismaihin tai samankokoisiin EU- maihin. Suurimassa osassa maista oli käytössä kansallinen liikevaihtoraja. Vain Suomen lisäksi kansainvälinen liikevaihtoraja oli käytössä Saksassa, Ranskassa, Hollannissa, Kreikassa ja Romaniassa. Kansainvälisen liikevaihdon muuttamisella Suomessa kertyneeseen liikevaihtoon on vahvempi yhteys suomalaisiin markkinoihin ja yrityskauppojen puuttumiskynnykseen Suomessa, koska kansainvälisellä rajalla ei ollut niin suurta merkitystä Suomen markkinoihin, missä nähtiin suurimpien keskittymisien syntyminen ja vaikuttaminen.

Mitkä olivat uudistuksen tavoitteet?

Uudistuksen tavoitteena on parantaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston mahdollisuuksia tutkia yritys-kauppoja, jotka eivät ennen ole tulleet virastolle tutkittaviksi korkeiden liikevaihtorajojen takia. Liikevaihtorajojen laskemisella yrityskauppavalvonta ulottuu laajempaan joukkoon yrityskaupoista, joilla olisi negatiivista vaikutusta markkinoihin. Rajojen laskemisella estetään paremmin yritys-kaupan kohteena olevien tuotteiden tai palveluiden hintojen nousua tai laadun heikkenemistä yritys-kaupan seuraksensa. Rajojen laskemisella on todennäköisesti positiivisia vaikutuksia myös julkisissa hankinnoissa, koska liikevaihtorajanlaskeminen lisää automaattisesti markkinoiden kilpailullisuutta ja näin ollen estää haitallisen keskittymän syntymistä. Muutoksella on vaikutuksia erityisesti yritys-kauppoja suunniteleville ja totuttaville yrityksille, koska alhaisempi ilmoituskynnys lisäisi kynnystä yrityskaupan tekemiselle, etenkin jos kyseessä olisi negatiivisia vaikutuksia markkinalle synnyttävä yrityskauppa.

Mitä vaikutuksia uudistus tuo?

Uudistuksella on haitallisen markkinakeskittymän ehkäisyn kannalta myönteinen vaikutus. Uudis-tuksen myötä Kilpailu- ja kuluttajavirastolle tulee enemmän potentiaalisia kilpailulle haitallisia yri-tyskauppoja ja yrityskauppavalvonnan ennaltaehkäisevä vaikutus vahvistuisi. Uudistuksella on vai-kutuksia erityisesti yrityskauppoja suunniteleville ja totuttaville yrityksille, koska alhaisempi ilmoituskynnys lisäisi kynnystä yrityskaupan tekemiselle, etenkin jos kyseessä olisi negatiivisia vai-kutuksia markkinalle synnyttävä yrityskauppa. Yrityskauppavalvonnan kansainvälisen liikevaihtora-jan muuttaminen koskemaan kansallista soveltamisaluetta on huomattavasti syvempi vaikutus suo-malaisiin markkinoihin, mikä ulottaa laajempaan joukkoon yrityskauppoja Suomessa, mistä syntyy itse suomalaisille kuluttajahyötyjä.

Liikevaihtorajojen laskeminen lisää toimivaa kilpailua markkinoilla. Toimivan markkinan seurauk-sena markkinoilla on useampi toimija ja kilpailija, jolloin yritykset joutuvat kilpailemaan keskenään tehokkaammin. Kilpailu pitää myös hinnoittelun ja laadun kurissa sekä edistää tuotekehitystä, josta on yhteiskunnallisesti suuria hyötyjä. Tämän perusteella kilpailussa kustannustehokkaat ja innova-tiiviset yritykset menestyvät parhaiten, jolloin yhteiskunnan rajalliset resurssit tulevat parhaaseen käyttöön. Korkealla tuottavuudella ja tehokkaalla resurssien käytöllä kasvatetaan kansantaloutta ja

yhteiskunnan kokonaishyvinvointia. Kilpailu lisää myös yrityksille hyötyjä, jotka ostavat tuotteita muilta yrityksiltä. Tällöin hinnoittelu pysyy kilpailun kannalta edullisena ja kilpailun innovointi lisää tuotevalikoimaa markkinoille, jolloin yrityksillä on suurempi tuotevalikoima tarpeisiinsa ostaessaan tuotteita tai palveluita.

Yrityskauppojen ilmoitusvelvollisuuden laajennus johtaisi noin 50–67 miljoonan euron kuluttajahyötyihin ja 4–6 haitallisen yrityskaupan estämiseen vuosittain. Yrityskauppavalvonnan tarkastukseen tulisi kokonaisuudessaan noin 6 pääomasijoittajien tekemiä yritysostoja lisää vuodessa. (HE 172/2022, 19.) Muutoksen myötä Kilpailu- ja kuluttajavirastolle tulee kokonaisuudessaan vuosittain 60–80 yrityskauppaa tutkittavaksi. (HE 172/2022, 12, 21.)

Yhteenveto tuloksista

Tutkimuksen perusteella voimme todeta, että yrityskauppavalvontaa koskeva uudistus oli hyvin ajankohtainen ja suotava toteuttaa. Vanhojen kansainvälisten liikevaihtorajojen ulkopuolelle rajautui useita yrityskauppa ja kokonaisia toimialoja, jotka eivät päätyneet yrityskauppavalvonnan kontrollin piiriin. Yrityskaupat, mitkä eivät päätyneet yrityskauppavalvonnan piiriin, nähtiin riski markkinoiden keskittymisen syntymiselle, jonka seurauksena kilpailu kyseisellä markkinalla heikentyi ja hintojen nousu sekä laadun heikkeneminen oli hyvin todennäköistä.

Jälkikäteen puuttuminen yritysten markkinavoimaan keskittyneellä markkinalla ei ollut käytännössä mahdollista, sillä markkinavoiman käyttö, kuten hintojen nostaminen ei ole lainvastaista. Ai-noastaan lainvastaista on määräävän aseman väärinkäyttö. On hyvin perusteltua, että yrityskauppavalvonnan etukäteiskontrollia parannettiin, koska jälkikäteen yrityskauppoihin on melkein pä mahdotonta puuttua. Nyt liikevaihtorajojen laskemisella yrityskauppavalvonta ulottuu laajempaan joukkoon yrityskauppoja, joilla olisi negatiivisia vaikutuksia markkinoihin ja markkinoiden keskittymän syntymiselle.

Kokonaisuutena uudistus on ollut hyvin onnistunut yhteiskunnan ja kilpailumarkkinan kannalta. Liikevaihtorajojen laskeminen lisää toimivaa kilpailua markkinoilla. Toimiva kilpailu lisää innovointia, joka uudistaa taloutta ja vahvistaa taloutta sekä lisää hyvinvointia. Taloudellisesti uudistus on

ollut hyvin kannattava, hyötyjä syntyy useita kymmeniä miljoonia euroja vuodessa, kun taas menot uudistuksesta kasvaisi noin muutamalla miljoonalla eurolla vuodessa. Kokonaisuutta huomioon ottaen jäävät uudistuksesta syntyvät menot huomattavasti maltillisemmiksi kuin uudistuksen tuomat hyödyt.

6 Pohdinta

Tutkimuksen päätavoitteena oli tutkia yrityskauppavalvonnan liikevaihtorajojen uudistusta useista erinäkökulmasta sekä kertoa uudistuksen tuomista muutoksista kokonaisvaltiaisesti. Tavoitteisiin kuului myös kertoa yrityskauppavalvonnasta yleisesti, koska aiheesta oli hyvin suppeasti tietoa jo olemassa varsinkin opinnäytetöiden puolesta. Opinnäytetyöllä saatiin konkreettisia tuloksia asetetuille tutkimuskysymyksille, miksi liikevaihtorajoja uudistettiin, mitkä olivat uudistuksen tavoitteet sekä mitä vaikutuksia uudistus tuo. Asetettuihin kysymyksiin on tutkimustyössä vastattu hyvin laajasti useasta erinäkökulmasta tavoitteiden mukaisesti. Vastauksilla useista erinäkökulmasta on tuotu tutkimukseen syvyyttä ja syvempää tietoa, mikä korostaa tutkimuksen tulosten luotettavuutta. Luotettavuutta korostaa vielä lähdevalinnat, joita tutkimuksessa on mitattu alusta asti. Lähteet ovat valittu siten, että ne ovat luotettavia ja relevantteja viranomaislähteitä sekä alan oikeudellista kirjallisuutta.

Tutkimuksessa onnistuttiin vastaamaan tutkimuskysymyksiin sekä luomaan yleinen kuva yrityskauppavalvonnasta ja sen menettelystä. Tutkimuksen säännös uudistuksen tulokset pohjautuivat viranomaisten valmiiksi luotuihin tutkimuksiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvityksestä liikevaihtorajojen muutokselle sekä hallituksen esityksestä eduskunnalle yrityskauppavalvonnan ilmoitusrajojen sääntelyn laajentamisesta. Aiheeseen ei löytynyt muita relevantteja ja luotettavia lähteitä, joita olisi voinut soveltaa syvemmin säännös tutkimukselle. Aiemmin mainitut lähteet ovat laajat sekä riittävät, joissa teemat on käsitelty todella syvällisesti ja luotettavasti. Luotettavuutta kokonaisuudessa lisää myös se, että kyseisistä lähteistä on säädös uudistus lopulta tehty. Muuten tietoperusta on luotu useista yrityskauppavalvontaa koskevista kirjallisuudesta ja viranomaislähteistä, jonka pohjalta yrityskauppavalvonnasta työssä on saatu selkeä kokonaisvaltainen kuva luotua, sekä sisältäen käytännön menettelyä.

Tutkimuksen menetelmiin ei liittynyt erillisiä rajoituksia. Oikeusdogmaattinen menetelmä sopeutui tutkimukselle hyvin, koska sillä pystyttiin laajasti selvittämään, miten oikeus on toteutunut ja miten

se tulee tulevaisuudessa toteutumaan. Laadullista menettelyä hyödyntäen pystyttiin saamaan mahdollisimman laaja näkemys tutkimuksen kohteesta, eli säännöksen muutostarpeesta ja säännöksen tuomista muutosten vaikutuksista. Kokonaisuutena molemmat menetelmät soveltuivat tutkimukselle hyvin ja luotettavasti. Tutkimuksessa kerrottuja menetelmiä hyödyntäen tulevaisuudessakin olisi mahdollista päästä samoihin tutkimus tuloksiin. Tutkimuksen tuloksia voidaan soveltaa yrityskauppavalvonnan prosessiin joutuvassa tilanteessa, sekä tilanteissa, joissa säännös uudistukselle halutaan syvällisempiä perusteita.

Tutkimustyön tulokset soveltuvat kokonaisuudessa kaikille, jotka ovat kiinnostuneita yrityskauppavalvonnasta ja liikevaihtorajojen uudistuksesta. Tutkimus soveltuu parhaiten tiedonvälittäjänä ja tietopankkina yrityksille, jotka ovat suunnittelemassa tulevaisuudessa yrityskauppoja ja heidän liikevaihtonsa ylittää uuden yrityskauppavalvonnan asetetun liikevaihtonrajan. Tutkimuksesta yritykset saavat konkreettista tietoa käytännön menettelystä ja perusteita, miksi heidän täytyy osallistua yrityskauppavalvonnan asetettuun menettelyyn. Tulokset soveltuvat myös heille, jotka haluavat saada syvällisempiä perusteita säännös uudistukselle.

Jatkotutkimuksia aiheelle voisi olla otto-oikeuden selvittämistä syvemmin kilpailulainsäädännössä. Otto-oikeudesta oli ehdotus kilpailuviranomaisen selvityksessä sekä aihetta sivuttiin hallituksen esityksessä, mutta ei niissä aikeissa, että käytäntö otettaisiin käyttöön. Aihetta voisi tutkia syvällisemmin, miksi tätä ei ole otettu käyttöön ja etsiä syvällisiä perusteltuja vastauksia. Myös Suomen liikevaihtorajojen historiassa oli pitkään voimassa sektorikohtainen sääntö, minkä perusteella liikevaihtoon piti laskea myös ne yrityskaupat, jossa hankkija oli hankkinut viimeisen kahden vuoden aikana määräysvallan yrityskauppa menettelyssä. Säännös otettiin laista pois vuonna 2004, mutta jälkeenpäin katsottuna säännöksen aikana rajautui huomattava määrä keskittyneitä yrityskauppoja valvonnan piiriin. Ehkä tätäkin seikkaa voisi otto-oikeuden kanssa tutkia, kumpi olisi tehokkaampi ja käytännöllisempi menettely kilpailulainsäädännössä, vai onko kummastakaan hyötyjä kilpalainsäädännölle. Toki aihetta tulisi tutkia taloudellisesta näkökulmasta, onko taloudellisesti kannattavaa lisätä uusi säännös lakiin, mikä tuottaisi automaattisesti uusia resursseja ja kustannuksia suhteessa siihen, mitä hyötyjä uudesta säännöksestä saadaan. Vaikkakin kilpailumarkkinaa pitää valvoa ja luoda tehokkuutta markkinoille on muistettava, että sen valvominen tuottaa yhteiskunnalle kustannuksia, joten valvonnan kustannuksien pitäisi olla suhteessa valvontaa saatavaan hyötyyn.

Lähteet

A 1011/2011. Valtioneuvoston asetus yrityskaupan osapuolen liikevaihdon laskemisesta. Viitattu 21.3.202. Valtion säädöstietopankki Finlex. [Http://www.finlex.fi](http://www.finlex.fi) , ajantasainen lainsäädäntö.

Buri, R., Heinonen, M., Parhiala, T., Pietola, M & Syrjälä, S. 2021. Selvitys yrityskauppavalvonnan ilmoitusvelvollisuuden muutostarpeista. Kilpailu- ja kuluttajavirasto. Viitattu 3.3.2023.
<https://www.kkv.fi/uploads/sites/2/2021/11/2021-kkv-selvityksia-7-2021-selvitys-yrityskauppavalvonnan-ilmoitusvelvollisuuden-muutostarpeista.pdf>

HE 172/2021. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kilpailulain muuttamisesta. Viitattu 3.3.2023. Esitys säädöstietopankki Finlexissä. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_172+2022.pdf

Husa, J., Mutanen, A. & Pohjolainen, T. 2008. Kirjoitetaan juridiikkaa. 2. uud. p. Helsinki: Talentum.

Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). 2023. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 28.3.2023.
<https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk>

Karttunen, T., Laasanen, H., Sippel, L., Uitto, T & Valtonen, M. 2017. Juridiikan perusteet. Viitattu 4.3.2023. Sanoma Pro Oy

Kuoppamäki, P. 2018. Uusi kilpailuoikeus. Viitattu 3.3.2023. www.janet.fi , Alma Talent Pro.

L 12.8.2011/948. Kilpailulaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 21.3.2023. [Http://www.finlex.fi](http://www.finlex.fi) , ajantasainen lainsäädäntö.

L 227/ 2017. Laki kilpailulain 25§ muuttamisesta. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 21.3.2023. [Http://www.finlex.fi](http://www.finlex.fi) , ajantasainen lainsäädäntö.

L 30.11.2012/ 661. Laki kilpailu- ja kuluttajavirastosta. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 21.3.2023. [Http://www.finlex.fi](http://www.finlex.fi) , ajantasainen lainsäädäntö.

Leinonen, R. 2018. Sisällönanalyysi. Artikkel Spoken.fi -sivustolla. Viitattu 27.4.2022. <https://spoken.fi/sisallonanalyysi/>.

Pikkarainen, S. 2018. Lainoppia ja empiiristä oikeustutkimusta. Viitattu 23.3.2023. <https://www.ulapland.fi/loader.aspx?id=ac673275-3b07-40e9-949f-4ae28f7cd7ec>

Saaranen-Kauppinen & Puusniekka. 2006. Reliabiliteetti. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 28.3.2023. [KvaliMOTV - 3.3.2 Reliabiliteetti \(tuni.fi\)](#)

Saaranen-Kauppinen & Puusniekka. 2006. Validiteetti. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 28.3.2023. [KvaliMOTV - 3.3.1 Validiteetti \(tuni.fi\)](#).

Suuntaviivoja kilpailulain soveltamisesta. 2011. Kilpailuviraston suuntaviivat yrityskauppavalvonnasta. Viitattu 3.3.2023. <https://www.kkv.fi/uploads/sites/2/2021/11/2011-suuntaviivat-1-2011-yrityskauppavalvonta.pdf>

Taanila, A. 2007. Laadullisen aineiston analyysi. Viitattu 27.3.2023. <https://docplayer.fi/423803-Laadullisen-aineiston-analyysi.html>

Tutkimuksen toteuttaminen. 2021. Jyväskylän yliopiston julkaisu koppa.jyu.fi -verkkosivuilla. Viitattu 27.4.2023. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/tutkimusprosessi/tutkimuksen-toteuttaminen>.

Vanhala, A. 2022. Yritysvastuu ja oikeus. Viitattu 4.3.2023. www.janet.fi, Helsingin kammari Oy

Vilkka, H. 2021. Näin onnistut opinnäytetyössä. Viitattu 28.3.2023. www.janet.fi, Ellibslibrary, Ps-kustannus.

Vuori, J. n.d. Tutkimusetiikka ihmistieteissä. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 28.3.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimusetiikka-ihmistieteissa>

